

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут права

5483 Методичні вказівки
до виконання курсових робіт
із дисципліни «Сучасні проблеми трудового права
та права соціального забезпечення»
для студентів спеціальності 081 «Право»
освітнього ступеня «магістр»
усіх форм навчання

Суми
Сумський державний університет
2023

Методичні вказівки до виконання курсових робіт із дисципліни «Сучасні проблеми трудового права та права соціального забезпечення» / укладач Т. В. Шлапко. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 88 с.

Кафедра адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки ННІ права

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	4
1 Загальні вимоги до виконання курсової роботи.....	7
2 Тематика та орієнтовний зміст курсових робіт із дисципліни «Сучасні проблеми трудового права та права соціального забезпечення».....	13
3 Основні етапи підготовки курсової роботи.....	29
4 Структура курсової роботи.....	38
5 Технічне оформлення курсової роботи.....	50
6 Підготовка доповіді на захист і створення мультимедійної презентації.....	56
7 Процедура захисту курсової роботи.....	62
8 Критерії оцінювання курсової роботи.....	63
Додатки.....	69

ВСТУП

Визнання України соціальною державою згідно зі ст. 1 Конституції України й загострення в сучасних умовах соціально-політичних та економічних проблем зумовили необхідність пошуку оптимальної системи забезпечення соціальних прав і гарантування гідного рівня життя людини й громадянина в Україні.

Соціальний захист у широкому значенні цього терміна є окремою ланкою суспільних відносин, сформованих у державно організованому суспільстві з метою забезпечення достатніх можливостей особи для її всебічного розвитку та нормальної життєдіяльності. Соціальний захист передбачає гарантії щодо охорони праці, здоров'я, навколишнього природного середовища, оплати праці та інші заходи, необхідні для нормальної життєдіяльності людини й функціонування держави. До видів соціального захисту належать соціальне забезпечення, безпека умов праці для працівників, професійна орієнтація та підготовка, обов'язкова освіта, медична допомога й медичне страхування, соціальне житло, екологічна безпека, соціальне партнерство тощо. Галузями права, що здійснюють правове забезпечення цих суспільних відносин, можна вважати право соціального забезпечення, трудове, адміністративне, екологічне право, судове право та ін.

Право соціального забезпечення й трудове право – це окремі самостійні галузі національного права. І в контексті соціального захисту між ними є зв'язок та взаємодія. Актуальне узгодження між трудовим законодавством і законодавством про соціальне забезпечення взаємозалежних положень, а також визначення суб'єктів, умов та порядку компенсації роботодавцеві за надані додаткові соціальні пільги працівникам. Зокрема, соціальне забезпечення здійснює «вторгнення» у сферу застосування праці: тоді, коли працівник як головний суб'єкт трудових правовідносин зазнає соціального ризику та коли особливий соціально-правовий статус особи надає йому як працівникові й особливий соціально-трудова статус. Правовідносини з приводу соціального забезпечення щодо трудових правовідносин можуть існувати кількома способами: правовідносини з приводу обов'язкового державного соціального страхування обов'язково існують паралельно з трудовими відносинами, так би мовити, супроводжують їх; правовідносини з приводу соціального забезпечення можуть передувати виникненню трудових правовідносин; можуть бути випадки, коли трудові правовідносини передують виникненню соціально-захисних. Право соціального забезпечення пов'язане з трудовим правом також тим, що, отримавши в установленому порядку певний соціальний статус, наприклад особи з інвалідністю тощо, ця особа, ставши працівником (уклавши трудовий договір), привносить свій соціальний статус і на підприємство, в установу, організацію. Тобто відбувається певне «накладення» статусів, що надає такому працівникові особливе правове становище в трудових правовідносинах. У такий спосіб право соціального забезпечення має зв'язок із трудовим правом завдяки реалізації в трудових відносинах численних пільг і гарантій, установлених працівникам за їх соціальним статусом.

Систему соціального захисту в Україні загалом можна вважати сформованою, адже після проголошення незалежності в Україні заново створили й продовжують удосконалювати нормативну базу, інтенсивно розвиваються галузеві науки, захищено багато докторських і кандидатських дисертацій, провідними ЗВО

опубліковано безліч підручників, навчальних посібників та монографій з правової проблематики соціального захисту. Проте забезпечення належного функціонування системи взаємодії права соціального забезпечення й трудового права в контексті соціального захисту, удосконалення правового регулювання відносин у сфері соціального захисту в сучасних умовах є не лише першочерговим завданням для держави впродовж тривалого часу, а й сприяє підвищенню актуальності вивчення навчальної дисципліни «Сучасні проблеми трудового права та права соціального забезпечення», оскільки саме кваліфіковані фахівці в їх подальшій практичній діяльності на ниві правового забезпечення соціального захисту зможуть забезпечити як належну роботу системи державних органів, так і поширення правових знань серед громадян України та захист їх соціальних прав і законних інтересів.

«Сучасні проблеми трудового права та права соціального забезпечення» як навчальну дисципліну вивчають обсягом, передбаченим відповідним навчальним планом. Навчальний процес у Навчально-науковому інституті права Сумського державного університету охоплює також різні форми індивідуальної роботи студентів, зокрема виконання курсової роботи, рівень підготовки якої значно свідчить про ступінь засвоєння студентом здобутих знань, його грамотність, загальну культуру та ерудицію.

Курсова робота є обов'язковою складовою навчального процесу науково-методичної й професійної підготовки здобувача. Вона як досить складна форма самостійного наукового дослідження забезпечує систематизацію знань студентів із дисципліни «Сучасні проблеми трудового права та права соціального забезпечення», виявляє вміння застосовувати їх під час аналізу конкретних проблемних питань трудового права та права соціального забезпечення в контексті соціального захисту, здатності досліджувати, аналізувати, систематизувати, узагальнювати законодавчу базу й наукову літературу, зарубіжний досвід, робити власні висновки та пропозиції, сприяє розвитку навичок самостійної навчально-пізнавальної й експериментальної роботи під керівництвом наукового керівника.

Основна мета виконання курсової роботи з дисципліни «Сучасні проблеми трудового права та права соціального забезпечення» – підвищення теоретичної, практичної та методичної підготовки студентів, набуття або поглиблення навичок наукового дослідження з фаху через глибоке й творче вивчення одного з конкретних питань теорії та практики цієї дисципліни, опанування методів наукового дослідження.

Написання курсової роботи сприяє закріпленню, узагальненню, систематизації, поглибленню й удосконаленню знань, здобутих у результаті вивчення цієї навчальної дисципліни; виробленню творчого мислення, набуттю вмінь самостійно працювати з літературними джерелами та нормативно-правовими актами, правильно аналізувати й узагальнювати матеріал; поглибленню вивчення літературних джерел – аналізу та узагальненню їх основного змісту, розширенню обсягу знань за темою, зіставленню різних точок зору на одні й ті самі питання; набуттю навичок наукового дослідження, стимулюванню до самостійного наукового пошуку.

Під час роботи студенти вдосконалюють і розвивають такі навички й уміння:

- самостійно формулювати проблему дослідження;
- визначати мету, основні завдання, предмет, об'єкт дослідження;

- шукати та добирати потрібну наукову інформацію;
- логічно й аргументовано висловлювати свої думки, пропозиції, робити висновки;
- правильно оформлювати науково-довідковий матеріал;
- публічно захищати підготовлену роботу (робити наукові повідомлення, відповідати на запитання, захищати свою точку зору тощо).

Мета цього методичного видання – шляхом установлення єдиних вимог до змісту, структури, оформлення, процедури захисту дослідження допомогти студентам у написанні, оформленні курсової роботи та її успішному захисті.

Перед написанням курсової роботи необхідно уважно ознайомитися та обов'язково дотримуватися запропонованих вимог до її виконання. Ці методичні вказівки полегшать і скоординують діяльність студентів, дадуть змогу зрозуміти, у якій послідовності та як виконувати той чи інший етап курсової роботи, а також яким чином технічно її оформити. В основу покладено вимоги нормативних документів (державних стандартів) до оформлення курсової роботи й використано рекомендації, наведені в різних довідкових матеріалах.

1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Керівництво курсовими роботами персонально здійснюють призначені наукові керівники. Науковими керівниками курсових робіт можуть бути кваліфіковані штатні викладачі, які мають значний досвід роботи за відповідними видами діяльності, що відповідають спрямованості й змісту дисципліни «Сучасні проблеми трудового права та права соціального забезпечення».

Обов'язки наукового керівника курсової роботи:

- консультування студентів із питань вибору теми курсової роботи, розроблення її змісту, добору джерел, написання та оформлення дослідження, підготовки роботи до захисту;
- контроль за дотриманням студентом графіку підготовки курсової роботи;
- оцінювання якості курсової роботи шляхом рецензування;
- участь в обговоренні комісією із захисту курсових робіт питань щодо належного виконання студентами курсових робіт і результатів їх захисту;
- інформування комісії із захисту курсових робіт про хід виконання студентами курсових робіт та випадки недотримання графіку виконання роботи.

Перелік тем курсових робіт визначає науковий керівник від кафедри й надає студентам для ознайомлення на початку викладання дисципліни, щоб вони мали час для підготовки та виконання курсової роботи.

Курсова робота повинна бути завершеним самостійним науковим доробком.

Тему вважають розкритою, якщо в ній послідовно й правильно з використанням рекомендованої літератури та інших джерел висвітлено всі питання змісту та виконано поставлені завдання. Перш ніж починати писати курсову роботу, студент повинен ретельно вивчити основні вимоги до її виконання.

1. Актуальність теми. *Актуальність* у перекладі з латинської означає **важливість, практичну значущість** проблеми, що розглядають. Курсова робота може претендувати на той чи інший ступінь актуальності лише тоді, коли її тема відповідає сучасним потребам, а розкриті в ній питання важливі для розуміння суті та структури діяльності правової сторони.

2. Достатній теоретичний рівень. Ця вимога означає, що студент повинен розкрити вибрану тему курсової роботи з огляду на сучасний рівень розвитку відповідної науки, застосовуючи підходи й використовуючи наукові знання, що пояснюють різні явища та події в правовій практиці з позиції сьогодення. Крім того, студент повинен достатньо розкрити основні поняття й терміни, що стосуються проблеми курсової роботи, навести в основному матеріалі лише об'єктивні факти й реальні практичні приклади.

3. Дослідницький характер. Курсова робота повинна містити елементи дослідження:

- а) перед написанням роботи необхідно ознайомитися з відповідною літературою щодо вибраної теми, а також законодавчими та нормативними актами;
- б) необхідно проаналізувати й систематизувати різні підходи, передбачені правом, до питання, що розглядають у курсовій роботі;
- в) викласти власну точку зору щодо проблеми, зробити висновки, надати рекомендації.

4. У роботі повинні бути застосовані наукові методи дослідження.

Метод – це спосіб відображення дійсності та її взаємозв'язків. Науковий метод завжди об'єктивний, слугує програмою побудови й практичного застосування теорії та водночас є суб'єктивним, тому що відіграє роль знаряддя думки дослідника та передбачає його суб'єктивні особливості.

Наукові методи досліджень умовно (з розвитком пізнання може переходити з однієї категорії в іншу) поділяють на такі: **загальні**, що діють в усіх галузях науки й на всіх етапах дослідження; **загальнонаукові**, тобто придатні для всіх наук; **часткові** – для певних наук; **спеціальні** – для однієї специфічної науки.

Студентові варто звернути увагу на характеристику основних загальнонаукових методів пізнання.

Спостереження – це метод безпосереднього вивчення предметів і явищ за допомогою органів чуття без втручання в процес із боку дослідника.

Є багато видів спостережень залежно від різних чинників.

1. За ступенем активності спостерігача в досліджуваній ситуації спостереження бувають *включеними* й *невключеними*. *Включене* спостереження – це спостереження, за якого дослідник тією чи іншою мірою безпосередньо включений у досліджуваний процес. *Невключене* спостереження – це спостереження, за якого дослідник перебуває поза процесом чи явищем, що вивчає, тобто є зовнішнім спостерігачем.

2. За умовами організації спостереження бувають *польовими* та *лабораторними*. *Польове* спостереження – це спостереження, застосовуване в реальній життєвій ситуації. *Лабораторне* спостереження – це таке, за якого об'єкт вивчення перебуває в штучно створених умовах. Його найчастіше застосовують в експериментальних дослідженнях.

3. Залежно від наявності елементів контролю за проведенням спостереження вони бувають *контрольованими* й *неконтрольованими*. *Контрольоване* спостереження – це таке, під час проведення якого дослідник працює за суворо визначеною програмою, його роботу контролює дослідницька група. *Неконтрольоване* спостереження – це спостереження, що проводять без контролю за діями спостерігача.

4. За ступенем регулярності спостереження бувають *випадковими* та *систематичними*. Під час випадкового спостереження вивченню підлягають раніше не заплановані дії, ситуації, явища. Характерною рисою *систематичних* спостережень є регулярність фіксації дій, ситуацій, процесів упродовж певного часу: щодня, один раз на тиждень, щомісяця тощо.

5. За характером спостереження бувають *відкритими*, *прихованими*, *самоспостереженнями*. Під час *відкритих* спостережень спостерігач не ховається від об'єктів спостереження. *Приховані* спостереження – це спостереження, за яких спостерігач є членом колективу, що він вивчає, але про це ніхто не знає. *Самоспостереження* – це коли об'єкт спостереження особисто фіксує ті чи інші аспекти свого самопочуття.

Порівняння – це метод виявлення відмінностей між об'єктами матеріального світу або знаходження в них спільного за допомогою органів чуття чи спеціальних пристроїв.

Підрахунок – це метод знаходження числа, що визначає кількісне

співвідношення однотипних об'єктів або їх параметрів, які характеризують ті чи інші властивості. Наприклад, визначення кількості заготовок однакових розмірів, зубів пилки тощо.

Вимірювання – це фізичний процес визначення числового значення певної величини шляхом порівняння її з еталоном.

Експеримент – це метод науково-дослідницької діяльності, одна зі сфер людської практики, у результаті якої перевіряють істинність гіпотез або виявляють закономірності об'єктивного світу. Під час експерименту дослідник втручається в процес, що вивчає, з метою пізнання. У цьому разі одні умови досліду ізолюють, інші виключають, а деякі підсилюють або послаблюють. Експериментальне дослідження об'єкта або явища має певні переваги порівняно зі спостереженням, а саме: дає змогу вивчати явища в «чистому вигляді» за допомогою відкидання побічних факторів; досліджувати окремі властивості об'єкта, а не їх сукупність.

Експеримент виконує дві основні функції:

1) теоретичну, що полягає в перевірці наукової гіпотези на причинові зв'язки між явищами;

2) практичну, що полягає в досягненні певного ефекту в практично-перетворювальній діяльності.

Експерименти класифікують за різними чинниками:

1) за характером об'єкта й предмета дослідження експерименти бувають реальними та уявними. Реальні експерименти здійснюють за генеральною або вибірковою сукупністю, а явні – шляхом маніпулювання інформацією про реальні об'єкти без втручання в хід подій;

2) за специфікою поставленого завдання розрізняють наукові та прикладні експерименти. Перші спрямовані на здобуття нових знань, а другі є елементом управлінської діяльності;

3) за логічною структурою доведення гіпотези розрізняють паралельні й послідовні експерименти. Під час проведення паралельного експерименту одночасно задіяні дві групи – контрольна та експериментальна, ідентичні за своїми основними характеристиками. У разі послідовного експерименту аналізують одну й ту саму групу. Доведення гіпотези спирається на порівняння стану досліджуваного об'єкта до та після впливу експериментальної змінної;

4) за рівнем вимог до проведення ситуації експерименти поділяють на лабораторні, польові й чисті. Для лабораторних експериментів створюють спеціальні умови. Польовий експеримент проводять за природних умов, звичних для діяльності групи. Чистим експеримент називають тоді, коли учасники не знають про його проведення.

Узагальнення – це метод визначення загального поняття, у якому відображається все основне, що характеризує об'єкти певного класу. Це засіб для утворення нових наукових понять, формулювання законів і теорій.

Абстрагування – це метод відвернення уваги в думках від несуттєвих властивостей, зв'язків, відношень предметів та виділення декількох сторін, що цікавлять дослідника. Абстрагування здебільшого охоплює два етапи. На першому визначають несуттєві властивості, зв'язки тощо, а на другому досліджуваний об'єкт замінюють на інший, простіший, тобто спрощену модель, що зберігає основне в складному.

Розрізняють такі види абстрагування: *ототожнювання* (утворення понять шляхом об'єднання предметів, виділених за своїми властивостями, в особливий клас); *ізолювання* (відокремлення властивостей, невід'ємно пов'язаних із предметами); *конструктивізацію* (не беруть до уваги невизначеність меж реальних об'єктів); *припущення можливого здійснення*.

Формалізація – це відображення об'єкта або явища в знаковій формі певної спеціальної мови (математичної, статистичної тощо) та забезпечення можливості дослідження реальних об'єктів і їх властивостей через формальне дослідження відповідних знаків.

Аксиоматичний метод – спосіб побудови наукової теорії, за якого деякі твердження (аксіоми) застосовують без доведень і використовують для здобуття решти знань (за певними логічними правилами). Загальновідомою, наприклад, є аксіома паралельності ліній, прийнята в геометрії без доведення.

Аналіз – це метод пізнання, за якого предмет дослідження (об'єкт, властивості тощо) розкладають на окремі складові частини. Зважаючи на це, аналіз лежить в основі аналітичного методу досліджень.

Синтез – це метод поєднання окремих сторін предмета дослідження в єдине ціле. Аналіз і синтез взаємозв'язані та уособлюють єдність протилежностей. Розрізняють такі види аналізу й синтезу: *прямий*, або *емпіричний*, метод (застосовують для виділення окремих частин об'єкта); *елементно-теоретичний* метод (базується на уявленнях про причиново-наслідкові зв'язки різних явищ); *структурно-генетичний* метод (вилучення зі складного явища елементів, що створюють вирішальний вплив на решту сторін об'єкта).

Важливими поняттями в теорії пізнання є *індукція* (умовивід від фактів до деякої гіпотези) та *дедукція* (умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини роблять на основі знань загальних властивостей усієї множини). Найважливіше правило дедукції таке: «Якщо з висловлювання *A* випливає висловлювання *B*, а висловлювання *A* є істинним, то *B* також істинне».

Аналогія – це один із методів наукового пізнання, за допомогою якого здобувають знання про предмети та явища на основі їх подібності до інших. Ступінь імовірності (достовірності) умовиводу за аналогією залежить від кількості подібних ознак у явищах, що поширюються (чим їх більше, тим більшу ймовірність має умовивід, і вона підвищується, якщо зв'язок одержуваної ознаки з будь-якою іншою ознакою є відомим порівняно точно). Аналогія тісно пов'язана з *моделюванням*, або *модельним експериментом*. Якщо звичайний експеримент взаємодіє з об'єктом дослідження, то в моделюванні такої взаємодії немає, тому що експеримент проводять не власне з об'єктом, а з його заміником.

Гіпотетичний метод пізнання передбачає розроблення наукової гіпотези на основі вивчення суті досліджуваного явища за допомогою вищеописаних способів пізнання. Потім формулюють гіпотези, складають моделі, вивчають їх, аналізують і розробляють теоретичні положення.

У разі гіпотетичного методу пізнання дослідник часто вдається до *ідеалізації* – створення в думках практично нездійснених об'єктів. У результаті ідеалізації реальні об'єкти стають позбавленими деяких властивостей і наділеними гіпотетичними властивостями.

Доречним у курсових роботах буде застосування *холістичного методу*

пізнання, що передбачає додержання дуалістичної стратегії формування й трансформації системної цілісності.

У курсових роботах та інших дослідженнях часто застосовують *історичний метод* пізнання. Він передбачає дослідження історичної динаміки, тобто виникнення, формування й розвитку об'єктів у хронологічній послідовності, у результаті чого дослідник здобуває додаткове знання про процес, що вивчає.

Під час дослідження окремих систем із різновидними зв'язками, що характеризуються як безперервністю та детермінованістю, так і дискретністю й випадковістю, застосовують *системні методи* (дослідження операцій, теорію масового обслуговування, теорію керування, теорію множин тощо). Зараз такі методи стали поширеними завдяки використанню сучасних ЕОМ.

Під час аналізу явищ і процесів у складних системах виникає потреба розгляду більшої кількості факторів (ознак), серед яких важливо вміти виділити за допомогою методу *ранжування* головне й виключити другорядні фактори, що істотно не впливають на досліджуваний об'єкт. Цей метод допускає посилення основних і послаблення другорядних факторів, тобто розміщення факторів за визначеними правилами в ряд спадної або зростаючої послідовності.

Рівні методів наукових досліджень

Залежно від мети, завдання досліджень і необхідних результатів методи наукового пізнання умовно поділяють на декілька рівнів: емпіричний, експериментально-теоретичний, теоретичний та метатеоретичний.

Методи емпіричного рівня: спостереження, порівняння, рахунок, вимірювання, тести, метод проб і помилок та ін. Методи цієї групи конкретно пов'язані з явищами, що вивчають. Їх застосовують на етапі формування наукової гіпотези.

Методи експериментально-теоретичного рівня: експеримент, аналіз і синтез, індукція й дедукція, моделювання, гіпотетичний, історичний та логічний. Вони допомагають дослідникові виявити ті чи інші достовірні факти та об'єктивні прояви під час дослідження процесів. За допомогою цих методів накопичують факти й проводять їх перехресну перевірку. Необхідно зазначити, що факти мають науково-пізнавальну цінність лише тоді, коли вони систематизовані, між ними розкриті не випадкові залежності та визначені причини наслідків. Отже, завдання виявлення істини потребує не лише збирання фактів, а і їх правильного теоретичного оброблення. Початкову систематизацію фактів та їх аналіз виконують уже в процесі спостережень, міркувань, експериментів, оскільки ці методи передбачають не лише чуттєве сприйняття предметів та явищ, а і їх відбір, класифікацію, обдумування сприйнятого матеріалу, його фіксування.

Методи теоретичного рівня: абстрагування, ідеалізація, формалізація, аналіз і синтез, індукція й дедукція, аксіоматика, узагальнення та ін. На теоретичному рівні логічно досліджують зібрані факти, розробляють поняття, судження й виконують умовиводи. У процесі цієї роботи попередні наукові уявлення зіставляють із новими, що виникають. На теоретичному рівні наукове мислення звільняється від емпіричного опису, створюється теоретичне узагальнення. Отже, новий теоретичний зміст знань надбудовується над емпіричними знаннями. На теоретичному рівні пізнання науковці застосовують логічні методи подібності або відмінності, розробляють нові системи знань або

виконують завдання подальшого узгодження теоретично розроблених систем із накопиченими новими експериментальними результатами.

До методів теоретичного рівня належать *діалектичний метод* і *метод системного аналізу*. За допомогою цих методів досліджують теорії й розробляють шляхи їх побудови, вивчають систему положень і понять певної теорії, з'ясовують межі її застосування, способи запровадження нових понять, обґрунтовують способи синтезу декількох теорій. Центральним завданням цього рівня досліджень є пізнання умов формалізації наукових теорій і вироблення формалізованих мов, так званих *метамов*.

Рівні методів наукових досліджень відрізняються такими параметрами: глибиною, повнотою й усебічністю дослідження об'єкта; цілями, методами досягнення та способами вираження знань; ступенем значущості в них чуттєвого й раціонального пізнання.

Отже, на емпіричному рівні спостерігають за об'єктами, фіксують факти, проводять експерименти, виявляють емпіричні співвідношення та закономірні зв'язки між окремими явищами. На теоретичному рівні створюють системи знань, теорії, у яких розкривають загальні й необхідні зв'язки, формулюють закони в їх системній єдності та цілісності.

На емпіричному рівні вивчення процесів і явищ є поверхневим; установлюють чуттєво фіксовані зв'язки між явищами без заглиблення в суттєві зв'язки та відношення. На теоретичному рівні досліджень головним завданням є розкриття суттєвих причин і зв'язків між явищами. На цьому рівні домінує раціональне пізнання.

Методи обох рівнів органічно взаємозв'язані й взаємообумовлюють один одного в цілісній структурі наукового пізнання. Емпіричне переходить у теоретичне, а те, що спочатку було теоретичним, на більш високому етапі розвитку стає емпірично доступним.

5. Грамотність оформлення. У роботі не повинно бути граматичних і стилістичних помилок. Необхідно дотримуватися правил цитування, оформлення посилань чи виносок, складання списку використаних джерел. Крім того, виконання цієї вимоги виховує в студента культуру оформлення наукових праць, що може знадобитися в майбутній практичній діяльності.

2 ТЕМАТИКА ТА ОРІЄНТОРНИЙ ЗМІСТ КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО ПРАВА ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»

Зміст, наведений щодо кожної з нижчезазначених тем, є приблизним і призначений зорієнтувати студента в напрямку дослідження. Водночас кожний зміст охоплює перелік розділів, основоположних для дослідження відповідної теми. Обов'язково необхідно звернути увагу на те, що розділи повинні містити в собі окремі підрозділи, що студент визначає самостійно в межах тематики відповідного розділу.

Тема 1

Правове регулювання пенсійних відносин у праві соціального забезпечення

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Поняття та ознаки пенсійних правовідносин.

Розділ 2. Структура пенсійних правовідносин (суб'єкти, об'єкт і зміст правовідносин).

Розділ 3. Підстави виникнення, зміни й припинення пенсійних правовідносин.

Розділ 4. Прогнозування вдосконалення правового регулювання пенсійних відносин.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 2

Правове регулювання відносин із надання соціальних допомог

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Поняття та ознаки правовідносин із надання соціальних допомог.

Розділ 2. Структура правовідносин із надання соціальних допомог (суб'єкти, об'єкт і зміст правовідносин).

Розділ 3. Підстави виникнення, зміни й припинення правовідносин із надання соціальних допомог.

Розділ 4. Прогнозування вдосконалення правового регулювання правовідносин із надання соціальних допомог.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 3
Правове регулювання відносин
із загальнообов'язкового державного соціального страхування
у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Поняття та ознаки правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Розділ 2. Структура правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (суб'єкти, об'єкт і зміст правовідносин).

Розділ 3. Підстави виникнення, зміни й припинення правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Розділ 4. Прогнозування вдосконалення правового регулювання правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 4
Правове регулювання процедурних відносин
у праві соціального забезпечення

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Поняття та ознаки процедурних правовідносин у праві соціального забезпечення.

Розділ 2. Структура процедурних правовідносин у праві соціального забезпечення (суб'єкти, об'єкт і зміст правовідносин).

Розділ 3. Підстави виникнення, зміни й припинення процедурних правовідносин у праві соціального забезпечення.

Розділ 4. Прогнозування вдосконалення правового регулювання процедурних правовідносин у праві соціального забезпечення.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 5
Правове регулювання процесуальних відносин
у праві соціального забезпечення

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Поняття та ознаки процесуальних правовідносин у праві соціального забезпечення.

Розділ 2. Структура процесуальних правовідносин у праві соціального забезпечення (суб'єкти, об'єкт і зміст правовідносин).

Розділ 3. Підстави виникнення, зміни й припинення процесуальних правовідносин у праві соціального забезпечення.

Розділ 4. Прогнозування вдосконалення правового регулювання процесуальних правовідносин у праві соціального забезпечення.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 6

Правове регулювання відносин із притягнення до відповідальності за порушення законодавства у сфері соціального забезпечення

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Поняття та ознаки правовідносин із притягнення до відповідальності за порушення законодавства у сфері соціального забезпечення.

Розділ 2. Структура правовідносин із притягнення до відповідальності за порушення законодавства у сфері соціального забезпечення (суб'єкти, об'єкт і зміст правовідносин).

Розділ 3. Підстави виникнення, зміни й припинення правовідносин із притягнення до відповідальності за порушення законодавства у сфері соціального забезпечення.

Розділ 4. Прогнозування вдосконалення правового регулювання правовідносин із притягнення до відповідальності за порушення законодавства у сфері соціального забезпечення.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 7

Правове регулювання загальнообов'язкового та добровільного соціального страхування в Україні

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Загальна характеристика загальнообов'язкового та добровільного соціального страхування: поняття, ознаки, види, суб'єкти.

Розділ 2. Особливості порядку надання виплат за загальнообов'язкового та добровільного соціального страхування.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання загальнообов'язкового та добровільного соціального страхування.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 8
Правове регулювання соціального забезпечення в Україні
з огляду на євроінтеграційні процеси

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Загальний стан, елементи й моделі соціальної політики держави, методи її здійснення.

Розділ 2. Соціальне забезпечення в провідних країнах ЄС та його вплив на побудову соціального забезпечення в Україні.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання соціального забезпечення в Україні з огляду на євроінтеграційні процеси.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 9
Правові аспекти модернізації пенсійної системи України

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Правові засади становлення та проблеми сучасної системи пенсійного забезпечення України.

Розділ 2. Світові системи пенсійного забезпечення: міжнародний досвід.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання сучасної системи пенсійного забезпечення.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 10
Правове регулювання медичного забезпечення в Україні
з огляду на євроінтеграційні процеси

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Історичний розвиток і становлення правового регулювання медичного забезпечення.

Розділ 2. Теоретико-прикладні засади надання медичної допомоги й послуг в Україні та провідних країнах Європи.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання медичного забезпечення в Україні через призму євроінтеграції.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 11
Правова концепція побудови та розвитку інклюзивної освіти
в закладах вищої освіти

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Право на інклюзивну освіту в сучасних умовах реформування.

Розділ 2. Міжнародний досвід становлення інклюзивної освіти в закладах вищої освіти.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання інклюзивної освіти в закладах вищої освіти через використання позитивного міжнародного та європейського досвіду.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 12
Правові аспекти реалізації дистанційного навчання
як альтернативної технології навчання осіб з особливими освітніми потребами

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Концепція розбудови електронного освітнього середовища для осіб з особливими освітніми потребами.

Розділ 2. Загальна характеристика, переваги та недоліки впровадження технологій дистанційного навчання до української системи інклюзивної освіти осіб з особливими освітніми потребами

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання дистанційного навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 13
Правова характеристика житлових субсидій

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Загальна характеристика житлових субсидій: поняття, ознаки, види.

Розділ 2. Особливості порядку надання житлових субсидій.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання призначення й виплати житлових субсидій.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 14

Правове регулювання соціальних допомог на випадок безробіття

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Загальна характеристика соціальних допомог на випадок безробіття: поняття, ознаки, види.

Розділ 2. Особливості порядку надання соціальних допомог на випадок безробіття.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання призначення й виплати соціальних допомог на випадок безробіття.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 15

Правове регулювання соціальних допомог і послуг у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Загальна характеристика соціальних допомог і послуг у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності: поняття, ознаки, види.

Розділ 2. Особливості порядку надання соціальних допомог та послуг у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання призначення й виплати соціальних допомог і послуг у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 16

Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: поняття, ознаки, види.

Розділ 2. Особливості порядку надання виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві й професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 17

Правове регулювання державних допомог сім'ям із дітьми

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Загальна характеристика державних допомог сім'ям із дітьми: поняття, ознаки, види.

Розділ 2. Особливості порядку надання державних допомог сім'ям із дітьми.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання призначення й виплати державних допомог сім'ям із дітьми.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 18

Правове регулювання державних допомог малозабезпеченим сім'ям та особам, які не мають права на пенсію

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Загальна характеристика державних допомог малозабезпеченим сім'ям та особам, які не мають права на пенсію: поняття, ознаки, види.

Розділ 2. Особливості порядку надання державних допомог малозабезпеченим сім'ям та особам, які не мають права на пенсію.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання призначення й виплати державних допомог малозабезпеченим сім'ям та особам, які не мають права на пенсію.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 19

Правове регулювання соціальних послуг у сучасних умовах реформування

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Загальна характеристика соціальних послуг: поняття, ознаки, форми, види.

Розділ 2. Особливості порядку надання соціальних послуг.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання призначення й надання соціальних послуг.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 20

Правова характеристика пенсійного контракту

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Поняття, ознаки та значення пенсійного контракту. Відмінність пенсійного контракту й пенсійної схеми.

Розділ 2. Форма та зміст сторони пенсійного контракту.

Розділ 3. Загальний порядок укладення, зміни й припинення пенсійного контракту.

Розділ 4. Прогнозування вдосконалення правового регулювання пенсійного контракту.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 21

Особливості правового статусу Пенсійного фонду України

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й теоретико-правові передумови виникнення та функціонування Пенсійного фонду України.

Розділ 2. Структура, функціональні завдання, основні принципи та напрями діяльності Пенсійного фонду України.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання діяльності Пенсійного фонду України.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 22

Особливості правового статусу недержавних пенсійних фондів

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання та теоретико-правові передумови виникнення й функціонування недержавних пенсійних фондів.

Розділ 2. Структура, функціональні завдання, основні принципи й напрями діяльності недержавних пенсійних фондів.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 23

Особливості правового статусу територіальних центрів соціального обслуговування

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й теоретико-правові передумови виникнення та функціонування територіальних центрів соціального обслуговування.

Розділ 2. Структура, функціональні завдання, основні принципи й напрями діяльності територіальних центрів соціального обслуговування.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 24

Правовий статус особи з інвалідністю як суб'єкта соціально-забезпечувальних правовідносин

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання та загальнотеоретична характеристика правового статусу особи з інвалідністю.

Розділ 2. Правова характеристика окремих видів соціального забезпечення особи з інвалідністю.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання правового статусу особи з інвалідністю.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 25

Правове регулювання соціального забезпечення працівників Національної поліції в умовах реформування правоохоронної системи України

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу військовослужбовців, учасників територіальної оборони громад і членів їх сімей як суб'єкт права соціального забезпечення.

Розділ 2. Правова характеристика окремих видів соціального забезпечення військовослужбовців, учасників територіальної оборони громад та членів їх сімей і гарантії їх реалізації.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання соціального забезпечення військовослужбовців, учасників територіальної оборони громад та членів їх сімей.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 26

Правове регулювання соціального забезпечення працівників органів Прокуратури України

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу працівників органів Прокуратури України як суб'єктів права соціального забезпечення.

Розділ 2. Правова характеристика окремих видів соціального забезпечення працівників органів Прокуратури України.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання соціального забезпечення працівників органів Прокуратури України.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 27

Правове регулювання соціального забезпечення науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в Україні в контексті євроінтеграції

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти як суб'єктів права соціального забезпечення.

Розділ 2. Правова характеристика окремих видів соціального забезпечення науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в Україні та провідних європейських країнах.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання соціального забезпечення науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти з огляду на євроінтеграційні процеси.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 28

Правове регулювання соціального забезпечення медичних працівників

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу медичних працівників як суб'єктів права соціального забезпечення.

Розділ 2. Правова характеристика окремих видів соціального забезпечення медичних працівників.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання соціального забезпечення медичних працівників.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 29

Правове регулювання соціального забезпечення військовослужбовців, учасників територіальної оборони громад і членів їх сімей у контексті суспільних змін

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу військовослужбовців, учасників територіальної

оборони громад і членів їх сімей як суб'єкт права соціального забезпечення.

Розділ 2. Правова характеристика окремих видів соціального забезпечення військовослужбовців, учасників територіальної оборони громад та членів їх сімей і гарантії їх реалізації.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання соціального забезпечення військовослужбовців, учасників територіальної оборони громад та членів їх сімей.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 30

Правове регулювання соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу внутрішньо переміщеної особи як суб'єкта права соціального забезпечення.

Розділ 2. Правова характеристика окремих видів соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 31

Правове регулювання соціального забезпечення фізичних осіб – підприємців

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу фізичних осіб – підприємців як суб'єктів права соціального забезпечення.

Розділ 2. Правова характеристика окремих видів соціального забезпечення фізичних осіб – підприємців.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання соціального забезпечення фізичних осіб – підприємців.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 32
Правові основи реабілітації та ресоціалізації осіб
із залежністю від психоактивних речовин

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Теоретико-методологічні аспекти дослідження залежності (адикції) від психоактивних речовин та адиктивної поведінки як об'єктів правового регулювання.

Розділ 2. Сучасний стан правового регулювання реабілітації й ресоціалізації осіб із залежністю від психоактивних речовин.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання реабілітації та ресоціалізації осіб, залежних від психоактивних речовин.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 33
Правові аспекти модернізації правового регулювання
юридичної відповідальності за порушення законодавства
у сфері соціального забезпечення

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Теоретико-правова характеристика юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері соціального забезпечення.

Розділ 2. Підстави, умови та види юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері соціального забезпечення.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального забезпечення.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 34
Правові засади охорони та захисту права на інклюзивну вищу освіту

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Право на охорону й захист у сфері інклюзії. Правові аспекти ефективності та безпеки реалізації права на інклюзивну вищу освіту.

Розділ 2. Форми, способи й засоби захисту учасників інклюзивного освітнього процесу у вищій школі.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання охорони та захисту права на інклюзивну вищу освіту.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 35

Гармонізація законодавства із соціального забезпечення України до європейського законодавства у сфері захисту прав правоможних суб'єктів

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Європейські стандарти захисту прав правоможних суб'єктів соціального забезпечення.

Розділ 2. Форми, способи й порядок захисту прав правоможних суб'єктів соціального забезпечення в Україні порівняно з провідними європейськими державами.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення гармонізації законодавства із соціального забезпечення України до міжнародного законодавства у сфері захисту прав правоможних суб'єктів.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 36

Правовий захист права на соціальне забезпечення у випадку його порушення

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Поняття захисту й права захисту у випадку порушення права на соціальне забезпечення. Форми, способи та засоби захисту прав суб'єктів соціально-забезпечувальних правовідносин.

Розділ 2. Особливості й порядок адміністративного та судового захисту прав суб'єктів соціально-забезпечувальних правовідносин.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання охорони та захисту права на соціальне забезпечення.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 37

Європейські орієнтири реформування правового регулювання праці з урахуванням принципу гендерної рівності

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Національна державна гендерна політика та європейські стандарти гендерного підходу в правовому регулюванні праці.

Розділ 2. Юридичні прояви гендерного розриву (сегрегації) і гендерної рівності в разі виникнення, зміни й припинення трудових відносин.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання праці через адаптацію до європейських умов творення гендерної демократії.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 38

Правове регулювання медичного забезпечення працівників в Україні з огляду на євроінтеграційні процеси

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Європейські стандарти й нормативно-правове регулювання медичного забезпечення працівників як суб'єктів трудових правовідносин.

Розділ 2. Правова характеристика окремих видів медичного забезпечення працівників в Україні порівняно з провідними європейськими державами.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання медичного забезпечення працівників в Україні в контексті євроінтеграції.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 39

Правове регулювання праці осіб з інвалідністю в угодах України з країнами СНД та Прибалтики

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу осіб з інвалідністю в Україні та країнах СНД і Прибалтики.

Розділ 2. Особливості виникнення, зміни й припинення трудових правовідносин з особами з інвалідністю в угодах України з країнами СНД та Прибалтики.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання праці осіб з інвалідністю в Україні й країнах СНД та Прибалтики.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 40

Гармонізація законодавства України до міжнародного законодавства у сфері захисту прав суб'єктів трудових відносин

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Міжнародні стандарти захисту прав суб'єктів трудових відносин.

Розділ 2. Форми, способи й порядок захисту прав суб'єктів трудових відносин в Україні порівняно з провідними державами світу.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення гармонізації трудового законодавства України до міжнародного законодавства у сфері захисту прав суб'єктів трудових відносин.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 41
Правове регулювання трудової діяльності медичних працівників
через призму євроінтеграції

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу медичних працівників в Україні та провідних європейських країнах.

Розділ 2. Особливості виникнення, зміни й припинення трудових правовідносин із медичними працівниками в Україні порівняно з провідними європейськими державами.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання трудової діяльності медичних працівників у світлі євроінтеграційних процесів.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 42
Правові аспекти модернізації правового регулювання
юридичної відповідальності за порушення трудового законодавства
в контексті новітніх реформ

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Теоретико-правова характеристика юридичної відповідальності за порушення трудового законодавства.

Розділ 2. Підстави, умови та види юридичної відповідальності за порушення трудового законодавства.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання юридичної відповідальності за порушення трудового законодавства.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 43
Правове регулювання праці науково-педагогічних працівників
закладів вищої освіти через призму євроінтеграції

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Нормативно-правове регулювання й загальнотеоретична характеристика правового статусу науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в Україні та провідних європейських країнах.

Розділ 2. Особливості виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин з науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти в Україні порівняно з провідними європейськими державами.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення правового регулювання праці науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти у світлі євроінтеграційних процесів.

Висновки.

Список використаних джерел.

Тема 44

Гармонізація законодавства України до міжнародного законодавства у сфері охорони праці

Зміст

Вступ.

Розділ 1. Міжнародні стандарти охорони праці.

Розділ 2. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків на виробництві, пільги й гарантії, що надаються особам, не здатним на рівних умовах конкурувати на ринку праці в Україні порівняно з провідними європейськими державами.

Розділ 3. Прогнозування вдосконалення гармонізації трудового законодавства України до міжнародного законодавства у сфері охорони праці.

Висновки.

Список використаних джерел.

3 ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота з дисципліни «Сучасні проблеми трудового права та права соціального забезпечення» є результатом вивчення цієї дисципліни. Підготовка курсової роботи охоплює кілька етапів.

1. **Вибір теми курсової роботи.** Тема курсової роботи повинна становити інтерес для студента, бути пов'язаною з його діяльністю й сприяти максимальному використанню здобутих знань і практичного досвіду. Перевагу віддають темі, під час розроблення якої студент може виявити максимум особистої творчості та ініціативи.

Вимоги до вибраної теми:

- 1) повинна бути *актуальною*, тобто важливою, такою, що на сьогодні потребує вирішення;
- 2) повинна реалізувати *мету* й виконувати певні *завдання*, тобто в кінцевому аспекті забезпечити систематизацію знань студентів із дисципліни. Водночас необхідно, щоб тема в такому змістовому наповненні не дублювалася з раніше захищеними роботами та містила унікальні висновки;
- 3) повинна бути *значущою*, тобто мати значення для престижу дисципліни та юридичної науки загалом і становити фундамент для подальших досліджень студента;
- 4) повинна відповідати *предмету дисципліни, профілю кафедри, кваліфікації, компетентностям*.

Варіант теми курсової роботи студент вибирає на власний розсуд за умови, що в інших студентів групи ця тема не повторюється. Для уникнення виконання курсової роботи за однією темою двома чи більше студентами однієї групи староста групи повинен інформувати студентів про вже вибрані теми курсових робіт.

Перелік запропонованих тем не є вичерпним, студент може самостійно сформулювати тему курсової роботи й із відповідним обґрунтуванням змісту узгодити її з науковим керівником.

Зміна вибраної студентом теми заборонена, крім випадків, зумовлених винятковими обставинами (зміна законодавства, стажування за іншим напрямом дослідження, працевлаштування та вибір теми, пов'язаної з роботою, виділення цікавішого напрямку дослідження тощо), після узгодження з науковим керівником.

2. **Формулювання мети та основних завдань курсової роботи.** Найважливішим чинником роботи над вибраною темою дослідження є *самостійність праці* студента. *Мета дослідження* – це поставлена ціль, кінцевий результат, на який спрямоване все дослідження. Кожна сторінка повинна бути неспішно проаналізована, обдумана щодо досягнення мети. Важливими чинниками під час опрацювання тексту, інформаційних матеріалів є наполегливість і систематичність. Лише вдумливий, самостійний аналіз прочитаного дасть змогу переконатися у своїх судженнях, закріпити думку, поняття, уявлення.

Наскільки зрозуміло й точно сформульовано мету роботи, настільки вдалим будуть її основні завдання, зміст, організація виконання, стиль викладення.

Правильне визначення мети роботи забезпечить студентові можливість відокремити в ній основний напрямок дослідження, упорядкувати пошук та аналіз матеріалу, підвищити якість роботи, уникнути загальних фраз.

Мета курсової роботи повинна бути тісно пов'язана з назвою її теми. На підставі сформульованої мети студентові варто визначити *основні завдання*, що необхідно виконати в процесі підготовки курсової роботи. Завдання конкретизують основну мету роботи, а їх визначення пов'язане з назвами основних розділів та охоплює такі *складові*:

- вирішення певних теоретичних питань, що входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, визначення сутності понять, явищ, процесів, їх подальше вдосконалення, вивчення ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);

- усебічне (за необхідності й експериментальне) вивчення практики вирішення цієї проблеми, виявлення її типового стану, недоліків і труднощів, їх причин, типових особливостей передового досвіду, що дає змогу уточнити, перевірити дані, опубліковані в спеціальних неперіодичних і періодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження;

- обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення цієї проблеми;

- розроблення методичних рекомендацій і пропозицій щодо використання результатів дослідження в практиці роботи відповідних установ (організацій).

3. Складання змісту курсової роботи. Цей етап має на меті з'ясування й установа кола питань, що повинні бути в ній висвітлені, не виходячи за межі вибраної теми. Зміст курсової роботи залежить від характеру питань, що будуть у ній розглянуті. Наявність змісту дає змогу розкрити в роботі лише ті питання, що стосуються теми, забезпечити чіткість і послідовність у викладенні матеріалу, уникнути повторів у тексті, науково організувати самостійну роботу, уникнути перевантаження багатьма питаннями й недоцільного дублювання назви теми одним із розділів (підрозділів). Отже, необхідно пам'ятати, що кожний розділ повинен висвітлювати лише окрему частину питань теми.

Формування змісту не повинне бути механічне. Студент складає розгорнутий зміст із зазначенням основних розділів і підрозділів роботи на основі проаналізованого й систематизованого матеріалу. Для чіткого визначення кола питань, що необхідно розглянути, будь-який розділ змісту (але не менше ніж два розділи) поділяють на дрібніші підрозділи.

Для цього перед написанням курсової роботи студентові необхідно ознайомитися з науковими публікаціями, у яких відображено проблему загалом, а потім перейти до більш спеціалізованих досліджень, опрацювати основні чинні нормативні джерела (а за необхідності порівняти їх із тими, що вже втратили чинність), що стосуються вибраної теми курсової роботи, зібрати та проаналізувати матеріали юридичної практики, розглянути історичний аспект досліджуваної теми, за необхідності проконсультуватися з науковим керівником і визначитися з конкретними питаннями, які, на його думку, повинні становити основний зміст курсової роботи.

Складений зміст курсової роботи обов'язково необхідно узгодити з науковим керівником. Без такого узгодження починати розкриття теми не рекомендовано, тому що невдало складений зміст, що виходитиме за межі теми дослідження, або навпаки – не розкриватиме ґрунтовних її положень, зведе нанівець

усю подальшу роботу.

4. Викладення матеріалу курсової роботи. Курсова робота повинна бути витримана *в науковому стилі українською мовою*. Вимога до мови наукової роботи різко відрізняється від вимог до мови художньої літератури. Подача матеріалу повинна бути простою, зрозумілою, легкою, стислою. Курсова робота написана на високому рівні, якщо під час читання помічається лише думка автора, а не мова наукової роботи, якою думка виражена. Те чи інше поняття бажано подавати стисло, одним – двома словами (слово в науковій мові завжди термін).

Кожну написану фразу необхідно перевіряти на слух, перечитувати написане вголос для себе. Не варто перевантажувати роботу підрядними реченнями, фрази повинні бути короткими, перехід від одного речення до іншого – вільним, логічно природним, «непомітним». Потрібно менше вживати займенників, що примушують думати: чого вони стосуються, що вони «замінили». Водночас не варто боятися повторень, механічно від них позбавлятися, але необхідно уникати повторів, спричинених бідністю мови.

Метафори й різні образи в мові курсової роботи допустимі лише за необхідності поставити логічний акцент на якусь думку, адже образність – винятково педагогічний прийом привертання уваги читача до основної думки роботи.

Роботу над дослідженням варто почати з компонування основної частини, потім написати висновки та, в останню чергу, вступ. Найголовніше на цьому етапі – зафіксувати основні думки, систему доказів, не втрачаючи логіки викладу. Готовий чорновий варіант рукопису рекомендовано відкласти на декілька днів, після чого ще раз критично перевірити його.

Матеріал роботи необхідно викладати послідовно, логічно пов'язуючи окремі його частини для повного розкриття теми роботи. Для цього варто приділити увагу окресленню основних етапів розвитку наукової думки за проблемою курсової роботи, висвітленню нормативних, наукових та навчальних джерел, сучасним теоретичним і методичним розробкам, розгляду й творчому осмисленню відповідної наукової літератури та періодичних видань, визначенню свого ставлення до дискусійних питань теми курсової роботи, вирішенню невирішених порушених питань. Думки повинні бути пов'язані між собою логічно, увесь текст – підпорядкований одній головній ідеї. Потрібно уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення й узагальнення.

Курсова робота не зводиться до переписування монографій, підручників, статей із періодичних видань. Зібраний матеріал потрібно узагальнити, проаналізувати, творчо переосмислити, обов'язково показати авторське бачення проблеми. Виклад потрібно здійснювати своїми словами, уникаючи незрозумілих термінів і складних мовних зворотів.

На підставі аналізу емпіричних або звітних даних, особистих вражень та узагальнень потрібно зробити необхідні висновки, висвітлити досягнуті успіхи, зазначити наявні недоліки, а також висловити пропозиції щодо можливостей подальшого покращання діяльності об'єкта дослідження. Щоб текст не втратив своєї єдності, висновки потрібно пов'язати між собою. Один висновок повинен підкріплювати інший, а не суперечити йому, одне доведення – впливати з іншого.

Варто також привчити себе до безособового стилю викладу, тобто

формулювати думки, використовуючи займенник «я» не прийнято (на відміну від практики західних країн). Водночас не є вдалим зайве перевантаження викладу тексту від третьої особи із займенником «ми», фразами «на нашу думку», «вважаємо» тощо. Загалом це дозволено, але створює неусвідомлене враження, що роботу писав колектив авторів. Крім того, з плином часу такі формулювання використовують дедалі менше. Найбільш вдалі в такому разі невизначені словесні звороти, наприклад «видається, що ...», «автор роботи вважає, що ...», «розроблений підхід дає змогу ...», «спочатку було проведено опитування ...», «цей висновок зроблено на підставі ...» тощо.

До уваги студентів!

замість «хочу зазначити» / «хочемо зазначити», «вважаю необхідним звернути увагу» / «вважаємо необхідним звернути увагу», «мною сказано» / «нами сказано», «я одержав» / «ми одержали» рекомендовано використовувати звороти «необхідно зазначити», «варто звернути увагу», «у роботі показано» або «в результаті можна одержати» та ін.

У курсовій роботі потрібно уникати слів-паразитів, «сміттєвих» слів, що нічого не додають до думки. Неприпустимі вульгаризми, жаргонні й ненаукові вирази. Наприклад, замість словосполучення «біржа праці» варто вживати словосполучення «центр зайнятості», замість слова «соцзабез» – «департамент соціального захисту» тощо. Під час викладу тексту курсової роботи також необхідно намагатися уникати тавтологій, граматичних, лексичних і синтаксичних помилок.

Інша вимога полягає в максимальному стисненні матеріалу, виключенні з нього другорядного, надлишкового, несуттєвого, сумнівного. Студент повинен прагнути до скорочення обсягу курсової роботи, але без втрат для її змісту й зрозумілості викладу.

Вимоги до курсової роботи:

- чіткість побудови;
- логічна послідовність (викладення одного питання повинно бути логічно пов'язаним із викладенням наступного);
- аргументація висновків із кожного питання плану;
- точність у визначеннях і класифікаціях (для цього доцільно згадати правила логіки щодо визначень та класифікацій);
- конкретність у викладенні результатів роботи;
- доведеність висновків у роботі загалом.

Якщо в курсовій роботі наявні елементи наукової новизни, то це, звісно, підвищує загальне враження від неї. Проте студентам варто бути обережними й уникати нечітких, «розпливчастих» визначень новизни; підмінити новизну актуальністю теми, її практичною або теоретичною значущістю; наводити бездоказові твердження, що це питання вивчають уперше (або досягнуті нові

результати, дані нові формулювання) в той час, як це насправді не зовсім так. До **ознак, що дають змогу стверджувати про наукову новизну**, зокрема належать:

- постановка нової наукової проблеми;
- уведення нових наукових категорій і понять;
- розкриття нових закономірностей протікання природних та суспільних процесів;
- застосування нових методів, інструментів, апарату дослідження;
- розроблення й наукове обґрунтування пропозицій про оновлення об'єктів, процесів і технологій, використовуваних в економіці та управлінні;
- розвиток нових наукових уявлень про навколишній світ, природу, суспільство.

Потрібно, щоб наукова новизна не зводилася до простого перерахування встановлених фактів, ідей, закономірностей; вона повинна розкривати головну наукову концепцію автора, давати наукове пояснення суті його дослідження в якісному й кількісному аспектах.

Під час формулювання наукової новизни можна використовувати такі **шаблонні фрази**: «уперше здійснено комплексне ...», «уперше формалізовано ...», «створено концепцію, що забезпечує ...», «розроблена нова система ...», «досліджені специфічні зв'язки...», «визначено ефективність ...», «розроблений метод ..., що відрізняється від ...», «доведено залежність між ...», «досліджено поведінку ... та показано ...», «доопрацьовано метод ... у частині ... і поширено на новий клас систем ...», «досліджено новий ефект ...».

Особливою формою органічного викладу фактичного матеріалу наукових робіт є **цитати**, що служать необхідною опорою авторові в процесі аналізу й синтезу інформації, підтверджують окремі положення, власні аргументи автора курсової роботи. Їх використовують для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору, щоб без викривлень передати думку автора першоджерела, ідентифікувати його погляди під час зіставлення різних точок зору. Спираючись на зміст цитат, студент створює систему переконливих доказів, необхідних для об'єктивної характеристики досліджуваних суспільних відносин чи інших явищ.

Кількість наведених цитат повинна бути оптимальною, тобто обумовленою потребами розроблення теми курсової роботи. *Рекомендовано не менше ніж одне посилання на сторінку*. Студент самостійно визначає, чи варто використовувати цитати в конкретному контексті.

Бібліографічні посилання обов'язково необхідно документувати, тобто супроводжувати точною адресою цитованого джерела. Недокументовані посилання без зазначення відомостей про сам документ (автора, назви, року видання), характерні лише для газет, масово-політичної, навчальної літератури, недоцільні в курсовій роботі.

Категорично заборонені так звані «запозичення», коли студент видає матеріали чи положення за власний доробок. Не можна також допускати суцільного цитування відповідних джерел чи іншого їх надмірного використання.

Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, тому що найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Водночас студент повинен прискіпливо звіряти свій текст як за прямого

цитування, так і за непрямого шляхом переказування з першоджерела для уникнення викривлень сутності джерела цитування та смислових неточностей під час цитування (наприклад, із першоджерела можуть бути взяті слова, що не визначають суті поглядів автора; цитати обмежуються словами, які містять лише частину думки, що більше відповідає інтересам автора наукової роботи; у цитаті викладено точку зору не на той предмет, який розглядають у контексті; за непрямого цитування переказ тексту викривляє думку автора першоджерела).

Загальні вимоги до цитування:

а) текст цитати починають і завершують лапками та наводять у тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяють лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цьому разі використовують вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту й перекручень думок автора. Пропускання слів, речень, абзаців під час цитування допускається без перекручення авторського тексту. Його позначають трьома крапками. Їх ставлять у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, укінці). Якщо перед пропущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, його не зберігають;

в) кожна цитату обов'язково супроводжують посиланням на джерело;

г) за непрямого цитування (переказу, викладення думок інших авторів своїми словами), що значно економить текст, необхідно бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело).

5. Формування списку використаних джерел. У *списку використаних джерел* наводять повний бібліографічний опис документів, використаних під час виконання курсової роботи. Це передбачає опрацювання відповідних розділів наукової, навчальної й довідкової літератури, дисертацій, монографій, наукових збірників, публікацій у періодичних виданнях, архівних та інших документів, нормативних джерел і роботу з бібліографічними матеріалами, бібліотечними каталогами, збірниками судової та іншої правозастосовної практики тощо. Студентові доцільно звернути увагу на списки використаної літератури з досліджуваної тематики, розміщені в кінці кожної монографії, статті, тез доповіді на конференції, що також допоможуть поповнити власний *список використаних джерел* із цієї проблеми.

Вивчення літератури з вибраної теми передбачає можливість простежити стан вирішення проблематики різними авторами, аргументацію їх висновків та узагальнень, систематизувати напрацьований матеріал, щоб чіткіше зрозуміти, окреслити й вирішити проблему дослідження, проаналізувати методи, застосовані науковцями.

Приблизний список рекомендованої літератури, яку студент може використовувати під час написання курсової роботи, наведений у *додатку А*.

6. Подання курсової роботи науковому керівникові на рецензування. Термін подання підготовленої й належно оформленої курсової роботи на кафедру для рецензування визначають з урахуванням графіку навчального процесу відповідної форми навчання та особливостей виконання навчального плану в

поточному навчальному році. **Не пізніше ніж за 1 місяць до захисту студент подає роздруковану курсову роботу на кафедру, на якій фахівець веде журнал реєстрації курсових робіт, і науковому керівникові – в електронному вигляді, прикріплюючи її у відповідну папку на гугл-диск (в особливих випадках під час установленого періоду дистанційного навчання лише прикріплює в електронному вигляді у відповідну папку на гугл-диску). Посилання на папку гугл-диску з доступом завчасно надає науковий керівник.**

Роботи, надані пізніше, не приймають на перевірку й не допускають до захисту. Перевірка курсових робіт після встановленого терміну можлива лише за наявності поважних причин затримки.

Науковий керівник перевіряє курсову роботу на плагіат, рецензує її та оцінює за п'ятидесятибальною шкалою. У рецензії науковий керівник стисло характеризує курсову роботу, оцінює її теоретичний рівень, глибину проведених досліджень, доцільність та обґрунтованість запропонованих рекомендацій, переваги й недоліки, якість і відповідність оформлення курсової роботи.

Під час перевірки першого варіанта курсової роботи загалом, ознайомлюючись із текстом відповідного розділу, керівник формулює конкретні зауваження та інші міркування на полях чи окремому аркуші. Він дає загальну оцінку всьому розділу, у якій зокрема зазначає:

- 1) наскільки поданий варіант відповідає вимогам, установленим до написання курсової роботи;
- 2) зауваження, що, на його думку, обов'язково повинен урахувати студент під час доопрацювання;
- 3) зауваження й рекомендації, які бажано врахувати для підвищення рівня якості курсової роботи.

Критерії оцінювання курсової роботи

1. Обґрунтування актуальності теми, визначення мети, завдань та основних напрямків курсового дослідження.
2. Розроблення теми на підставі аналізу вітчизняної й закордонної наукової літератури, нормативних актів.
3. Аналіз практики використання законодавства з теми.
4. Застосування наукових методів дослідження, уміння логічно мислити.
5. Одержані результати: пропозиції, рекомендації та їх новизна.
6. Додержання термінів подання курсової роботи на перевірку, якість її оформлення.

Досвід рецензування показує, що під час написання та оформлення курсових робіт типові такі **помилки й недоліки**, на які варто звернути увагу:

- недотримання методичних рекомендацій щодо обсягу та оформлення роботи, вона виконана неохайно, наявні граматичні й стилістичні помилки;
- відхід від теми, текст дослідження не відповідає складеному змісту курсової роботи (тема курсової роботи передбачає розкриття одних питань, а фактично розкрито інші);
- сформульовані розділи (пункти) не відображають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта;
- мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно й

не відображає специфіки об'єкта та предмета дослідження;

- текст дослідження не розкриває тему повністю чи в її основній частині;
- переписування матеріалу з друкованих видань, автор не проявив самостійної дослідницької позиції;
- не проведено глибокого, усебічного аналізу чинних офіційних і нормативних документів, а також сучасної спеціальної літератури за темою дослідження;
- аналітичний огляд вітчизняних та зарубіжних публікацій із теми роботи має форму анотованого списку й не висвітлює рівня дослідження проблеми;
- безсистемне викладення матеріалу, повторення одних і тих самих положень;
- невдале поєднання теорії з фактичним матеріалом;
- наявні логічні помилки, невміння виділити головне;
- не розкрито зміст прогнозування вдосконалення правового регулювання об'єкта дослідження (його сутність, характеристика й заходи), поверхнево висвітлені практичні питання;
- кінцевий результат не відповідає меті дослідження, а висновки – поставленим завданням;
- висновки та пропозиції не пов'язані з основною частиною курсової роботи;
- у роботі немає посилань на першоджерела або зазначено не ті, з яких використано матеріал;
- бібліографічний опис джерел у списку використаних джерел наведено в довільній формі, без дотримання вимог державного стандарту.

Якщо попередня оцінка позитивна, студента допускають до захисту курсової роботи.

Якщо роботу повертають на доопрацювання, то студент повторно подає науковому керівникові і перший варіант, і новий доопрацьований варіант курсової роботи, щодо якого були зауваження й рекомендації, а також прикладає попередню рецензію та новий бланк рецензії. Керівник, якщо потрібно, формулює нові зауваження й рекомендації.

Курсові роботи, що не допускають до захисту:

- виконані з порушенням викладених вимог;
- подані викладачеві на перевірку з порушенням установлених термінів, невчасно;
- незброшуровані;
- недбало оформлені;
- написані на тему, якої немає в списку запропонованих;
- зміст яких не відповідає затвердженій темі;
- структура яких не відповідає вимогам;
- виконані без використання наукової літератури;
- виконані не самостійно, повністю й частково списані;
- у яких немає обґрунтування запропонованих заходів.

У разі незадовільної оцінки курсову роботу не допускають до захисту й разом із рецензією повертають студентів, який повинен повністю переопрацювати її з урахуванням зауважень і лише після цього переопрацьований варіант разом із попереднім варіантом роботи та попередньою й новою рецензіями подати

науковому керівникові для повторної перевірки. У цьому разі студент або фактично виконує роботу за темою повторно, або за узгодженням із науковим керівником – за іншою темою.

Якщо студент відмовляється враховувати зауваження чи рекомендації наукового керівника, останній попереджає студента про те, які наслідки, на його думку, це матиме: негативна рецензія, зниження оцінки курсової роботи під час її захисту, можливий недопуск до захисту взагалі тощо.

У результаті перевірки науковим керівником одного чи кількох варіантів курсової роботи повинні бути зроблені конкретні висновки щодо відповідності поданого варіанта вимогам до курсової роботи.

7. Написання науковим керівником рецензії на курсову роботу. Після подання студентом курсової роботи науковий керівник пише офіційну рецензію на неї. Наявність рецензії на курсову роботу є обов'язковою.

Науковий керівник пише рецензію на курсову роботу відповідно до додатка В із зазначенням:

- ✓ рівня підготовки студента за цією навчальною дисципліною й до юридичної наукової чи практичної діяльності;
- ✓ уміння використовувати нормативно-правові акти та правозастосовні рішення, наукову й навчально-методичну літературу;
- ✓ ступеня опанування методів дослідження;
- ✓ новизни поставлених наукових, навчальних і практичних завдань, оригінальності напрямів їх виконання;
- ✓ ступеня самостійності під час підготовки роботи;
- ✓ повноти та якості розроблення теми;
- ✓ логічності, послідовності, аргументованості, літературної грамотності викладення матеріалу;
- ✓ відповідності вимогам державного стандарту освіти;
- ✓ можливості практичного використання висновків, рекомендацій роботи;
- ✓ висновку про відповідність вимогам, оцінки роботи та її захисту за чотирибальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Якщо на думку наукового керівника подана курсова робота повністю чи частково відповідає вимогам, поставленим до неї в СумДУ, то він узагальнено зазначає це в рецензії й робить висновок про можливість її допуску до захисту. Водночас керівник наводить конкретні недоліки поданого варіанта роботи, а також зауваження, що повинні були враховані студентом під час її захисту.

Якщо курсова робота, на думку наукового керівника, не відповідає вимогам, поставленим до неї в СумДУ, він зазначає це в рецензії, наводячи найбільш істотні недоліки поданої роботи, а також зауваження, що повинні бути враховані студентом під час доопрацювання, та в кінці рецензії робить висновок про неможливість допуску поданого варіанта курсової роботи до захисту.

Виступ наукового керівника на захисті курсової роботи є необхідним елементом її творчого й критичного обговорення, гарантом виконання встановлених вимог до захисту та об'єктивності оцінки. Зміст такого виступу залежить від конкретних висновків, зроблених науковим керівником після перевірки остаточного варіанта курсової роботи.

4 СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу студенти виконують самостійно, додержуючись рекомендованої структури й вимог до технічного оформлення. Наслідком невідповідності зазначеним вимогам є повернення курсової роботи на доопрацювання.

Основні структурні елементи курсової роботи

1. **Титульний аркуш**, приклад оформлення якого подано в *додатку Б*.

Титульний аркуш курсової роботи повинен містити такі дані:

- а) найменування закладу вищої освіти, інституту, кафедри, на якій виконана курсова робота;
- б) прізвище, ім'я, по батькові студента;
- в) найменування навчальної дисципліни, з якої виконана курсова робота;
- г) тему курсової роботи;
- г) номер курсу й навчальної групи;
- д) посаду, науковий ступінь, учене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
- е) дати, коли робота подана на кафедру, допущена до захисту та захищена з відповідною оцінкою
- є) підписи, прізвища, ім'я, по батькові голови й членів комісії;
- ж) місто та рік виконання.

2. **Рецензія** (нім. Rezension, лат. recensio, англ. review – огляд, оцінка) – це критичний відгук на курсову роботу, що містить зауваження й пропозиції, у якому зазначають назву навчальної дисципліни, тему, П. І. П/б студента, групу, курс, форму навчання (бланк рецензії див. у *додатку В*). У рецензії науковий керівник повинен висвітлити позитивні сторони курсової роботи, оцінити ступінь самостійності формулювання основних положень і висновків, запропоновані студентом заходи й пропозиції та їх практичну цінність, визначити недоліки або дискусійні питання, а також зробити висновок щодо допуску до захисту.

3. **Протокол перевірки на плагіат**, у якому заповнюють такі дані: П. І. П/б студента, назву (тему) курсової роботи, П. І. П/б наукового керівника, підрозділ (кафедру, інститут, навчальну групу), тип роботи («курсова робота»), особу, відповідальну за перевірку (зазвичай П. І. П/б наукового керівника) (бланк протоколу див. у *додатку Г*).

4. **Документ, що підтверджує перевірку на плагіат.**

Плагіат – це оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року).

Академічний плагіат – це оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, одержаних іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства.

Види академічного плагіату:

- видавання виконаної іншим автором роботи за свою без унесення в неї жодних змін;
- відтворення в науковій роботі без змін, із незначними змінами або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів) без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;
- унесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів у них тощо) та без належного оформлення цитування;
- відтворення наведених в іншому джерелі цитат із третіх джерел без зазначення, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата;
- відтворення в науковій роботі наведених в іншому джерелі експериментальних або інших наукових даних без зазначення, ким саме були одержані ці дані;
- репрезентування суміші власних і запозичених аргументів без належного цитування;
- *парафраза* – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту; сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних зворотів або пропозицій під час використання будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, зокрема розміщеної в мережі Інтернет);
- *компіляція* – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту з низки джерел без унесення в нього правок, із посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту.

Виявлені в тексті курсової роботи запозичення вважають правомірними, якщо вони є:

- власними назвами (індивідуальними найменуваннями окремих одиничних об'єктів, зокрема найменуваннями установ, назвами праць, досліджених у роботі, бібліографічними посиланнями на джерела та ін.);
- усталеними словосполученнями, характерними для певної сфери знань;
- належно оформленими цитуваннями;
- самоцитуванням (фрагментами тексту, що належать авторові твору, опубліковані або оприлюднені ним в електронній формі в інших творах).

Критерії оцінювання плагіату в курсових роботах

Показник оригінальності твору – кількісний показник, виражений у відсотках, що відображає співвідношення авторського тексту до загального обсягу твору. Для курсових робіт із цієї дисципліни рекомендованою є така шкала оцінювання залежно від кількісного показника рівня оригінальності твору:

- ❖ **понад 80 %** – текст вважають унікальним. Текст оригінальний і не потребує додаткових дій щодо запобігання неправомірним запозиченням. Рівень оригінальності твору високий;
- ❖ **60–79 %** – унікальність тексту задовільна. Наявні окремі ознаки академічного плагіату. Варто пересвідчитися в наявності посилань на першоджерела для цитованих фрагментів. Рівень оригінальності твору задовільний;
- ❖ **40–59 %** – роботу допускають до захисту, але матеріал може бути прийнятий за умови доопрацювання з обов'язковою подальшою

перевіркою на оригінальність доопрацьованого твору. Наявні певні ознаки академічного плагіату, комісії із захисту потрібно звернути увагу на низький рівень унікальності тексту. Рівень оригінальності твору низький;

- ❖ **менше ніж 40 %** – роботу не допускають до захисту. Наявні істотні ознаки плагіату. Матеріал не приймають до розгляду. Роботу повертають на повне переопрацювання з обов'язковою подальшою перевіркою на оригінальність переопрацьованого твору. Рівень оригінальності твору неприйнятний.

Максимальний збіг з іншими роботами студентів не повинен перевищувати 40 %.

5. Зміст, згідно з яким студент виконує курсову роботу, що містить її структурні елементи. У ньому зазначають пронумеровані заголовки розділів (підрозділів) та номери початкових сторінок, на яких вони розміщені (*додаток Д*). Зміст подають безпосередньо після титульного аркуша, починаючи з нової сторінки. Якщо він є досить об'ємним, то може займати не одну, а кілька сторінок. Використовують арабську нумерацію. У змісті наводять найменування й номери початкових сторінок усіх структурних елементів курсової роботи. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті, скорочувати або редагувати їх назви не можна. Заголовки підпунктів необхідно зміщувати на 3–5 знаків праворуч від заголовків розділів.

6. Перелік умовних скорочень не обов'язково виділяють як окрему сторінку в курсовій роботі. Це актуально, якщо в дослідженні такий формат зустрічається дуже часто й потребує розшифровки. Здебільшого його наводять тоді, коли в роботі використані маловідомі скорочення та аббревіатури. Водночас, якщо вони зустрічаються в тексті досить рідко (менше ніж тричі), переліку не складають, а розшифровують їх прямо в тексті, безпосередньо після першого згадування. Загальноприйнятні аббревіатури (наприклад, ООН, МОП), що є досить поширеними, зазвичай не наводять у цьому переліку. Перелік аббревіатур друкують після змісту, перед вступом у стовпчик: спочатку зазначають скорочення, потім через тире – їх розшифровку.

7. Вступ, що віддзеркалює теоретичну роботу студента. У ньому варто розкрити такі дані: актуальність теми дослідження; стан наукового дослідження; мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; методи дослідження; теоретичне й практичне значення роботи; апробацію результатів роботи; структуру курсової роботи. Вступ є найбільш відповідальною частиною, оскільки містить у стислій формі всі фундаментальні положення, обґрунтуванню яких присвячена курсова робота. Остаточне редагування вступної частини роботи доцільно виконувати на завершальній стадії, коли досліджувана проблема постає перед автором у повному обсязі. У протилежному разі навряд чи вдасться уникнути неточностей і повторного редагування. Перед написанням вступу доцільно передивитися як зразок кілька близьких за тематикою магістерських робіт чи дисертацій, оскільки власний досвід студента є ще недостатнім.

Вступ починають із невеликої преамбули, у якій згадують сутність досліджуваної проблеми, її значущість у сучасних умовах, зазначають необхідність

наукового дослідження. Потім вступ складають у розглянутому далі порядку, тому студентам варто більш детально вивчити його структурні компоненти:

– *актуальність теми дослідження* (актуальність у перекладі з латинської означає важливість, практичну значущість проблеми) містить положення й аргументи, що свідчать про користь наукової й прикладної значущості виконаної курсової роботи. Правильно сформульована актуальність теми є ознакою наукової зрілості та професіоналізму студента. Актуальність тісно пов'язана з вирішуваною в курсовій роботі науковою проблемою. Її розкривають шляхом постановки проблеми в загальному вигляді; визначення необхідності та доцільності дослідження для розвитку відповідної галузі; аргументації потреби науки у вирішенні конкретного питання, нагальності й гостроти проблеми, соціальної потреби впровадження нових знань у практичну сферу, невідповідності між практикою та теорією за певними аспектами, невідповідності між практичними потребами й науковими пропозиціями; вказівки на її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями;

– *стан наукового дослідження* показує, що до проведеного студентом дослідження в науці залишалася прогалина, яку необхідно було заповнити з точки зору вирішення проблем науки й практики. Цей елемент вступу визначають за допомогою короткого огляду літератури з акцентом на критичний аналіз наукових джерел, недостатність вивчення та опрацювання теми, законодавчого врегулювання ключових питань (ступінь її наукового розроблення; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми; аналіз та порівняння з відомими дослідженнями вибраної проблеми; виділення невирішених частин загальної проблеми);

– *мета й завдання дослідження* містять формулювання головної мети, яка передбачає вирішення основної проблеми курсової роботи, що забезпечує певний внесок у теорію та практику. Конкретний опис суті рішення проблеми й зробленого в результаті внеску і є формулюванням головної мети дослідження. Відповідно до основної мети варто виділити завдання дослідження, що необхідно виконати для її досягнення. Наскільки зрозуміло й точно сформульовано мету та завдання курсової роботи, настільки вдалим буде її зміст, організація виконання, стиль викладення. *Мета* – це глобальний результат, до якого прагне людина (суб'єкт), вона впливає з проблеми та полягає в тому, щоб її вирішити. *Завдання* – це конкретний інструмент, спосіб досягнення цього результату. Правильне визначення мети й завдань курсової роботи дасть студентові змогу визначити зміст курсової роботи, упорядкувати пошук аналізу матеріалу, підвищити якість роботи, уникнути загальних міркувань. *Мета курсової роботи, яка полягає у вирішенні основної проблеми дослідження, що забезпечує значний внесок у теорію й практику, повинна бути тісно пов'язана з назвою її теми.* Мета дослідження може бути пов'язана з:

- обґрунтуванням системи заходів, спрямованих на вирішення проблеми;
- обґрунтуванням закономірностей загального або часткового характеру;
- виявленню комплексу умов успішного вирішення певних завдань;
- обґрунтуванням підходів до вирішення проблеми;
- добором оптимального обсягу фактів, логіки розкриття змісту конкретного явища тощо.

На основі сформульованої мети студент повинен визначити основні завдання, що необхідно вирішити в процесі виконання курсової роботи. *Завдання повинні конкретизувати основну мету роботи, у їх формулюваннях важлива конкретика, доступність сприйняття, лаконічність.* Завдання дослідження можуть охоплювати (залежно від характеру наукової проблеми):

- 1) вирішення зазначених теоретичних питань, що входять у загальну проблему (виявлення сутності досліджуваного поняття; подальше вдосконалення його визначення; розроблення критеріїв ефективності тощо);
- 2) експериментальне вивчення практики вирішення конкретної проблеми (виявлення її визначеного стану, недоліків і суперечностей тощо);
- 3) обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення поставленої мети;
- 4) експериментальна перевірка запропонованої системи заходів із погляду її відповідності критеріям оптимальності (ефективності);
- 5) розроблення методичних рекомендацій.

Завдання дослідження повинні бути порівняно рівнозначні, не варто розміщувати поруч великі й часткові завдання, що є елементом попередніх. Рекомендовано присвячувати розділ або параграф кожному окремому завданню. У вступі важливо відобразити завдання відповідно до їх опису в курсовій роботі, тобто дотримуватися послідовності;

– за допомогою *об'єкта та предмета дослідження* виявляють і фіксують проблему, формують шляхи її вирішення. Опис об'єкта й предмета дослідження досить лаконічний. *Об'єкт* – це широка категорія дослідження, що представляє підгалузь наукових досліджень, у межах якої виявлена та існує досліджувана проблема, це система закономірностей, зв'язків, відносин, видів діяльності, у рамках якої зароджується проблема, це загальний образ явища, процесу, що вивчають (наприклад, суспільні відносини, нормативно-правові акти, економічна політика, соціальна робота тощо), тобто описують глобальну сферу вивчення, а *предмет* – вузька й конкретна, це частина об'єкта, тобто частина системи або процес, який протікає в системі, конкретна сторона об'єкта, що безпосередньо вивчають і досліджують у курсовій роботі. З огляду на це студентів важливо окреслити конкретну галузь дослідження, уникаючи загальних, безликих та абстрактних питань.

Під час визначення об'єкта, предмета й мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними та темою курсової роботи є системні логічні зв'язки. Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії й практики науки, що слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. Правильне, науково обґрунтоване визначення об'єкта дослідження – це не формальна, а суттєва, змістова наукова акція, орієнтована на виявлення місця й значення предмета дослідження в більш цілісному й широкому понятті дослідження. Потрібно знати, що *об'єкт дослідження* – це частина об'єктивної реальності, що на цьому етапі стає предметом практичної та теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта). *Предмет дослідження* – це лише ті суттєві зв'язки й відношення, що підлягають безпосередньому вивченню в цій роботі, є основними, визначальними для конкретного дослідження. Предмет дослідження є таким його елементом, що містить сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною

(суб'єктом) у процесі дослідження з певною метою в конкретних умовах. Предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт. Отже, *предмет відрізняється від об'єкта дослідження* характером і специфікою підходів до вивчення цих феноменів. Об'єкт досліджують або як сукупну системну властивість цілісного явища, що визначає характер функціонування зв'язків між її елементами (частинами), або як таку властивість, яка є результатом дії зв'язків між її елементами (частинами). Відповідно закономірності функціонування зв'язків між елементами (частинами) цілісного явища є предметом дослідження;

– *методи дослідження* спрямовують хід розроблення курсової роботи. *Метод* – це спосіб досягнення поставленої мети, він об'єднує суб'єктивні й об'єктивні аспекти пізнання. Набір застосовуваних методів залежить від специфіки теми. У вступі обов'язково зазначають методологію, перелік методів, використаних у курсовій роботі, поєднання загальнонаукових і спеціальних методів. Методів дослідження в науковій практиці досить багато, тому, якщо є труднощі з формулюванням цієї частини вступу, студентові варто прочитати спеціальну методичну літературу. Універсальність методів розкриває широкі можливості, що важливо відобразити. Головний принцип їх застосування під час написання курсової роботи – доречність і повнота. Не можна зазначати у вступі методи й інструменти, не використані в самому дослідженні. Крім методів, можна визначити рівні, засоби, правила та прийоми, застосовувані студентом.

Студент-дослідник може вимірювати, порівнювати, спостерігати, експериментувати, аналізувати. Зокрема, конкретно-соціологічний метод застосовують у разі наведення прикладів із практики за темою курсової роботи; порівняльно-правовий – коли зіставляють декілька правових систем (наприклад, правові системи країн близького й далекого зарубіжжя); історичний – під час порівняння правової системи України різних років, для якого можна брати трудове законодавство чи законодавство із соціального забезпечення ХХ століття та нашого часу; статистичний – у разі опрацювання даних статистики (наприклад, на скільки збільшилося безробіття в Україні чи її окремому регіоні порівняно з попереднім роком);

– *теоретичне та практичне значення одержаних результатів*. Студент проводить дослідження, що принести користь, насамперед у практичні аспекти життєдіяльності. Тож теоретичне значення дослідження повинно полягати в тому, що сформульовані висновки роботи можуть бути використані в науково-дослідній сфері для подальшого розроблення теоретичних проблем і напрямів удосконалення правового регулювання досліджуваних питань.

Описуючи практичне значення одержаних у роботі результатів, прийнято зазначати, у яких галузях прикладної діяльності, якими органами й організаціями, у якій формі використовують та можуть бути використані результати виконаного дослідження й пропозиції, висловлені в роботі, зокрема в правотворчій сфері (під час внесення змін до законодавства з досліджуваних питань, в освітньому процесі) під час проведення занять і підготовки навчально-методичної літератури з відповідної дисципліни.

На захисті курсової роботи це можна підтвердити актом упровадження підсумків курсової роботи. Кожний екземпляр таких документів повинен бути засвідчений необхідними підписами й печатками. Подібні довідки підвищують

рівень довіри до курсової роботи, свідчать про достовірність одержаних наукових результатів.

Альтернативними або додатковими варіантами є докази використання результатів у прогнозах, методичних рекомендаціях, методиках, навчальній літературі, нормативних актах, цільових, освітніх, рекомендаційних програмах. Такі документи обов'язково повинні бути зазначені у вступі.

Для додання ваги зробленим твердженням у додатках доцільно розмістити акти-свідоцтва про впровадження або практичне використання результатів дослідження, одержаний ефект (економічний, науково-технічний, соціальний);

– *апробація результатів роботи* (якщо основні теоретичні положення й результати дослідження відображено в наукових публікаціях). Захисту курсової роботи передують наукова діяльність, зокрема публікації. Виділяють такі види наукових публікацій: монографія, стаття, автореферат, дисертація, препринт, тези доповідей на конференціях, наукова доповідь, збірник наукових праць. Наукові публікації є найбільш авторитетним та об'єктивним джерелом знань про світ. Не варто плутати наукові й науково-популярні, науково-публіцистичні публікації. **Наукова публікація** – це опублікований опис наукового дослідження, що містить аналіз сутності певної наукової проблеми, методи та результати її дослідження, науково обґрунтовані висновки. Завданням наукових публікацій є ознайомити науковий світ із результатами досліджень окремих учених і груп науковців. Для студентів схвальним є друк наукових статей у фаховому виданні й тез на науково-практичних конференціях. У цьому разі також необхідно зазначити роль автора у виконанні досліджень, направлених на Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт. **Наукові статті й тези доповідей повинні бути в послужному списку в кожного студента, який претендує на найвищий бал.**

Якщо вони присвячені безпосередньо темі курсової роботи або її окремим аспектам та опубліковані в авторитетному виданні, це апробація в чистому вигляді. Крім того, майданчиком для апробації результатів є тематичні конференції, наукові з'їзди, симпозіуми, семінари, форуми, наради, обговорення на кафедрі чи засіданнях наукових гуртків. Головна мета – «випробувати» результат у дії, з'ясувати думку й реакцію наукового співтовариства.

Цей підрозділ повинен містити відомості щодо практичної перевірки основних положень і результатів курсової роботи, а також у яких галузях наукової, прикладної, навчальної діяльності ці результати використовують. У ньому описують, де й коли доповідали результати досліджень (на яких наукових конференціях, круглих столах, симпозіумах та ін.). Обов'язково наводять повну бібліографію публікації, де та коли доповідали результати дослідження. Зазначають, у скількох журналах, статтях, збірниках конференцій опубліковані результати дослідження, а також загальний обсяг публікацій. Студент, перераховуючи наукові праці, виконані разом зі співавторами, повинен обов'язково конкретизувати свій особистий внесок у них. Якщо всі праці написані особисто автором, це також необхідно зазначити. Якщо в студента є авторські свідоцтва за темою дослідження, про їх наявність також варто згадати;

– *структура курсової роботи*. **Приклад:** «Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять у собі сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Список використаних джерел охоплює

62 найменування й розміщений на семи сторінках. Загальний обсяг курсової роботи становить 47 сторінок, основного тексту – 40 сторінок».

8. **Основну частину**, що складається з трьох – п'яти основних розділів, кожний із яких поділений на відповідну до змісту кількість підрозділів (два – три підрозділи), що за змістом відповідають на пряму теми, підпорядковуються основній меті й завданням, послідовно розкривають визначені завдання дослідження, є органічно взаємозв'язаними, мають приблизно однаковий обсяг. Сама кількість розділів і підрозділів у курсових роботах не регламентована, але повинна повністю розкривати тему й відповідати критеріям логічності та взаємозв'язку елементів, специфіці дослідження. Зазвичай кожному поставленому у вступі завданню присвячують окремий розділ або підрозділ. Розділ обов'язково починають із нової сторінки й завершують короткими висновками.

Під час роботи над курсовою роботою необхідно звернути увагу і на таке питання, як розбивка тексту на абзаци. Кожний абзац повинен містити в собі певну думку, виражену однією чи кількома фразами або реченнями.

Саме в основній частині сконцентрована основна інформаційна й доказова сторона завдання. Це найбільша за обсягом частина дослідження, що повинна відповідати темі та повністю її розкривати. Студентові необхідно пам'ятати, що основну проблему, окреслену під час вибору теми, необхідно розкрити. Кожний розділ висвітлює самостійне питання, а підрозділ – окрему частину цього питання. Отже, у вигляді окремих розділів і підрозділів відповідно до змісту викладають проаналізований та систематизований матеріал курсової роботи.

Починаючи працювати над розділом, доцільно зазначити його головну ідею, а також питання, що заплановано висвітлити в кожному з підрозділів. Власні тези студентів необхідно підтверджувати фактами, думками різних науковців, результатами анкетування й експерименту, аналізом конкретного практичного досвіду. Окремі розділи (підрозділи) можуть мати практичну спрямованість і передбачати виконання завдань або розв'язання задач.

Саме тому рекомендовано починати опис основної частини з огляду літератури та наукових думок за темою, визначаючи напрями дослідження. Подальший зміст може істотно відрізнятися залежно від теми, але в найзагальнішому вигляді основна частина, крім огляду літератури й різних точок зору, може містити такі дані: виклад методики та методів дослідження; опис експериментальної частини й методики дослідження; опис проведених досліджень; аналіз та узагальнення результатів дослідження.

Основна частина курсової роботи повинна містити як теоретичні положення, так і практичні, тобто в роботі варто використовувати практику підприємств, установ, організацій, судову практику. Тема може бути розкрита в повному обсязі, якщо проведений аналіз як вітчизняної, так і зарубіжної наукової літератури, законодавства й практики. Адже автор повинен на підставі проаналізованого матеріалу обґрунтувати одержані результати.

Під час написання курсової роботи потрібно робити посилання на джерела, матеріали або окремі результати, що наводять у роботі. Такі посилання дають змогу відшукати документи й перевірити достовірність відомостей про цитування документа, забезпечують необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг.

Отже, відповідно до розробленого й погодженого з науковим керівником змісту студент висвітлює кожний із передбачених у ньому розділів та підрозділів шляхом:

1) наведення й розгляду різних поглядів щодо спірних проблем окремими науковцями та практичними працівниками;

2) визначення своєї позиції щодо спірних проблем, підтримуючи одну чи декілька висловлених точок зору або формулюючи свою точку зору з відповідних аргументів;

3) аналізу відповідних положень нормативних актів чи інших першоджерел;

4) використання матеріалів юридичної, соціальної практики, інших матеріалів ілюстративного характеру (статистичних даних, узагальнень, витягів з архівних документів тощо);

5) підтримки чи внесення пропозицій щодо вдосконалення законодавства й покращання практики його застосування;

6) формулювання інших пропозицій теоретичного чи практичного характеру.

Для одержання високої оцінки курсова робота обов'язково повинна містити розділ щодо **прогнозування вдосконалення правового регулювання об'єкта дослідження** – обґрунтовані пропозиції студента, спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі. Розділ роботи передбачає розроблення рішень і висвітлення можливих шляхів вирішення визначених проблем щодо об'єкта дослідження. Рекомендації студента щодо виявленої проблематики повинні бути підтверджені самостійними висновками з використанням елементів моделювання. Не можна розглядати проблематику, що не впливає та не доводиться результатами самостійного аналізу студента, а є лише запозиченою з публікацій у фаховій і періодичній літературі. *Характер та зміст пропонованих заходів повинні базуватися на аналізі, проведеному в інших розділах курсової роботи, з урахуванням зарубіжного досвіду правового регулювання досліджуваної теми в провідних країнах світу.* Невід'ємною частиною цього розділу повинно бути обґрунтування студентом ефективності запропонованих заходів, може бути додано розрахунок їх економічної ефективності.

9. **Висновки** повинні містити опис найбільш важливих теоретичних і практичних результатів курсової роботи з погляду відповідності її меті й завданням, обґрунтування їх достовірності, напрями та перспективи вирішення проблематики теми, оцінювання результатів роботи з викладенням прогнозу діяльності об'єкта дослідження в перспективі, зокрема значення для науки й практики, рекомендації щодо наукового та практичного використання результатів для вдосконалення практичної діяльності.

У висновках курсової роботи наводять підсумки, зроблені за результатами всієї роботи. Ця частина є невеликою за обсягом (близько 2–3 сторінок), проте вона має особливу важливість, оскільки в ній у завершеній і логічно бездоганній формі повинні бути репрезентовані комісії підсумкові результати виконаної роботи.

Висновки варто грамотно й чітко викласти, підсумовувати основні наукові та практичні результати, одержані в процесі дослідження кожного питання й розділу вибраної теми. У вирішальній частині курсової роботи студент повинен самостійно розробити конкретні пропозиції, рекомендації до чинного трудового законодавства чи законодавства із соціального забезпечення або для застосування його на практиці

правоможними й зобов'язаними суб'єктами. Це можуть бути різні положення локального характеру, доповнення та зміни до чинного трудового законодавства чи законодавства із соціального забезпечення, пропозиції для керівників юридичних осіб про застосування законодавства, таблиці та ін.

Висновки наприкінці роботи зазвичай оформлюють у вигляді абзаців, що послідовно нумерують. Водночас кожний пронумерований абзац повинен містити логічно завершений і конкретний висновок. Okремо варто підкреслити, що мета дослідження була досягнута, а всі поставлені завдання виконані. ***Відповідно до зазначених у вступі завдань студент формує висновки в кінці роботи: кількість завдань дорівнює кількості висновків.***

Потрібно враховувати, що більшість запитань на захисті можуть бути поставлені саме виходячи з аналізу зроблених студентом висновків і рекомендацій.

10. ***Список використаних джерел*** розміщують у кінці роботи в порядку цитування й згадування літератури в тексті за їх наскрізною нумерацією або в алфавітному порядку, що відповідає ДСТУ 8302:2015, у якому дозволено як спосіб у порядку згадування в тексті, так і алфавітний спосіб (пункт 6.2). Проте для спрощення оформлення списку студентам рекомендовано віддати перевагу першому варіанту. Його обсяг у середньому становить 5 % обсягу роботи.

Список використаних джерел свідчить про сутність обізнаності студента з теми курсової роботи. Використовуючи в курсовій роботі нормативні чи практичні матеріали, теоретичні положення інших авторів, студент повинен посилатися на відповідні джерела. ***В обов'язковому порядку на всі зазначені літературні джерела повинні бути посилання в тексті роботи. До списку не вносять тих джерел, на які немає посилань у тексті та які не були фактично використані студентом.***

Посилаючись на літературні й наукові джерела, зазначають прізвище, ініціали автора, повну назву книги, місце видання, видавництво, рік видання, загальну кількість сторінок. Для статей, опублікованих у періодичній пресі, – прізвище, ініціали автора, назву статті, назву журналу чи газети, рік видання, номер журналу чи дату виходу газети, кількість сторінок.

Якщо був вибраний алфавітний спосіб розміщення літературних джерел, то прізвища авторів і назв (якщо автор не зазначений) розміщують за алфавітом, а якщо в порядку цитування та згадування літератури в тексті за їх наскрізною нумерацією, то прізвища авторів і назв (якщо автор не зазначений) розміщують без додержання цих вимог, тобто по черзі наведення кожної цитати по тексту. У цьому разі, якщо зустрічаються декілька цитат з одного й того самого джерела інформації, то в списку використаних джерел його зазначають один раз і в подальшому по тексту посилання роблять саме під цим номером.

Рекомендована мінімальна кількість джерел, належно процитованих та проаналізованих у тексті курсової роботи, за наявності якої роботу допускають до захисту, ***становить 20 позицій***. Проте варто врахувати, що чим ширшим і різноманітнішим буде коло джерел, якими студент користувався, тим вищими є теоретична й практична цінність його дослідження.

Посилатися необхідно на видання публікацій, із яких щонайменше половина надрукована за останні 5 років. На більш ранні видання можна

посилатися лише тоді, коли в них наявний матеріал, що містить ґрунтовні наукові парадигми.

До списку використаних джерел рекомендовано вносити нормативні матеріали, основну й спеціальну літературу, практичні матеріали, що досліджують і на які в роботі є посилання або виноска.

1. **Нормативні матеріали.** Під цим найменуванням подають перелік правових актів, використаних у курсовій роботі: Конституція України, міжнародні правові акти, використані закони, зокрема кодекси, Укази Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України, відомчі нормативні акти із зазначенням офіційного джерела, у якому вони опубліковані.

2. **Основна та допоміжна література.** До цього списку вносять підручники, посібники, монографії, збірники наукових праць, їх складові частини, статті, тези доповідей, дисертації, автореферати дисертацій тощо.

3. **Практичні матеріали.** Зазначають джерело запозичення практичних матеріалів.

Студент повинен звернути увагу на правила оформлення використаної літератури згідно з **ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання»** (приклади оформлення бібліографії джерел див. у додатку Ж).

Бібліографічний опис роблять мовою документа. Для компактності бібліографічного опису під час його складання слова й словосполучення скорочують, крім назви документа.

У кінці курсової роботи після списку використаної літератури студент ставить підпис і дату виконання.

11. **Додатки** не є обов'язковим елементом курсової роботи, проте інколи необхідні для повноти її сприйняття.

Опис додатків та посилання на них в текстовій частині роботи є обов'язковими.

У додатках вміщують матеріали, що:

- ✓ необхідні для повноти роботи, але внесення яких до її основної частини може змінити логічне й упорядковане уявлення про роботу;
- ✓ не можуть бути послідовно розміщені в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення;
- ✓ можуть бути вилучені для широкого кола читачів, але є необхідними для фахівців.

Додатки можуть охоплювати такі **допоміжні матеріали**:

- зразки анкет, опитувальних листів, тестів;
- статистичні дані;
- громіздкі таблиці й ілюстрації;
- графіки, взірці документів, мапи;
- результати аналізу юридичних справ;
- позови, протоколи, рішення судів та ін. процесуальні документи;
- опис приватних методик і результатів соціологічного, економічного, психологічного дослідження;

- таблиці допоміжних цифрових даних;
- схеми допоміжного характеру;
- матеріал, що непрямо (опосередковано) стосується теми дослідження;
- проекти нормативно-правових актів, договорів, методик тощо, розроблені автором роботи;
- акти впровадження, довідки про особистий внесок здобувача (у разі впровадження робіт, виконаних зі співавторами) тощо.

Список наукових публікацій студента (за їх наявності) є невід'ємним додатком до курсової роботи.

5 ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота, що подають на кафедру в роздрукованому вигляді, повинна бути виконана українською мовою й надрукована чітко, розбірливо, без помилок і виправлень, на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210 мм × 297 мм).

Назва файлу, що надсилають науковому керівникові в електронному вигляді шляхом розміщення у відповідній папці на гугл-диску, повинна містити П. І. П/б студента, групу й тип роботи із зазначенням дисципліни. У цьому разі в назві допускається скорочення (**приклад**: «Баклан Ф. Я. Ю-44_КР із СП ТП та ПСЗ»). Формат файлу для відправки на електронну пошту – лише .doc або .docx.

Обсяг курсової роботи без урахування списку використаних джерел і додатків не повинен перевищувати 35–40 сторінок. Проте список використаних джерел, додатки (зокрема, винесені в додатки таблиці та ілюстрації) включають до загального обсягу роботи, а тому всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації за загальними правилами.

Під час друкування курсової роботи варто пам'ятати, що на одній сторінці повинно бути приблизно три – чотири абзаци й заповнено більше ніж половину сторінки. Текст необхідно старанно прочитати та перевірити його грамотність.

Текстова частина повинна бути надрукована чорним шрифтом середньої жирності без будь-яких підкреслень. Щільність тексту курсової роботи варто робити однаковою. Текст подають з урахуванням полів таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм (*див. додаток Е*); шрифт – Times New Roman; кегль – 14; міжрядковий інтервал – 1,5; текст вирівняний по ширині.

Абзаци відступи повинні бути однаковими в усьому тексті роботи й становити 1,25 см. Не можна робити абзац за допомогою низки проміжків – варто користуватися клавішею [Enter]. Це правило стосується як основної, так і службової частини тексту (приміток, додатків, виносок тощо). Проте розмір абзців в основному тексті й допоміжних елементах може відрізнятись. Абзацний відступ перед тире повинен бути таким самим, як в усьому тексті.

Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш. Його не нумерують, але вносять до її загальної нумерації. На наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Другою сторінкою вважають зміст. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів у рамках усієї роботи подають арабськими цифрами без знаку №.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад 2.3. (третій підрозділ другого розділу). В тому самому рядку розміщують заголовок підрозділу.

На початку роботи після титульного аркуша студент зобов'язаний прикріпити **рецензію**, у якій повинно бути заповнено П. І. П/б студента, групу, курс, інститут, кафедру, форму навчання, назву навчальної дисципліни, тему; **протокол** перевірки роботи на плагіат і **документ**, що підтверджує перевірку на плагіат (ці документи не входять у наскрізну нумерацію).

Кожну структурну частину курсової роботи варто починати з нової сторінки, тобто вступ, кожний розділ, висновки, список використаних джерел, додатки

починають із нової сторінки, а наступний підрозділ – відразу після завершення попереднього на тій самій сторінці.

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту з вирівнюванням по центру. Спочатку зазначають номер розділу після слова «РОЗДІЛ», після номера крапки не ставлять. Потім із нового рядка друкують його заголовок, у кінці крапки не ставлять. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу з вирівнюванням по ширині. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу, між якими та після ставлять крапку, наприклад 2.3. (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому самому рядку йде заголовок підрозділу. Крапки в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Відстань між заголовком розділу й підрозділу повинен дорівнювати двом інтервалам, відстань між заголовком підрозділу та текстом – одному інтервалу.

Під час написання курсової роботи за необхідності студент може використовувати певні позначення в скороченому вигляді, але для цього потрібно під час згадування вперше навести це позначення повністю, а в дужках подати умовне позначення, використовуване далі в тексті.

Приклад: Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон України «Про ЗДПС»).

Якщо в тексті роботи аналізують положення нормативно-правового акту, то за його згадки в тексті вперше варто обов’язково зазначати дату його ухвалення й номер.

У разі вказівки в тексті роботи, де саме міститься та чи інша норма права в нормативно-правовому акті, студент повинен знати, що статті можуть бути поділені на частини, частини – на абзаци, а пункти – на абзаци й підпункти. І статтю, і частини, із яких вона складається, прийнято позначати скорочено початковими буквами: статтю – «ст.», частину (являє собою абзац тексту) статті – «ч.», абзац – «абз.», пункт – «п.». *Виняток:* слів «стаття», «частина», «абзац», «пункт», якщо їх вживають на початку речення, ніколи не скорочують.

У разі зазначення в тексті роботи **переліку науковців**, які досліджували аналізовані правові явища, їх прізвища рекомендовано **розміщати в алфавітному порядку**.

Якщо в тексті роботи під час цитування конкретизують автора цитати, то спочатку зазначають ініціали, а потім прізвище. **Приклад:** «На думку О. Я. Гаврилко, ...».

Технічне оформлення роботи здійснюють за **принципом однаковості**: написання термінів, назв, імен, умовних скорочень, одиниць величин повинні бути уніфікованими в усьому тексті дослідження. Недоцільні пропуски або повтори елементів. Не дозволено замінювати певні знаки на інші, подібні зовні. Наприклад, апостроф «'» на лапки «'»», римську цифру V на букву У, знак копірайту © на «собаку» @, тире «-» на дефіс «-» тощо.

Не можна використовувати переноси в словах.

Перед роздрукуванням і прикріпленням на гугл-диск для перевірки текст роботи варто перевірити, щоб на початок рядка не переносилися:

– одиниці вимірювання, якщо значення величини знаходиться в кінці попереднього рядка;

– прізвище (ініціали), якщо ініціали (прізвище) залишилися на попередньому рядку (якщо імена й по батькові подано повністю, то прізвища можна переносити);

– символ «-» усередині речення, тире потрібно зробити останнім символом на попередньому рядку;

– латинська видова назва, якщо скорочена до одного символу родова назва залишилася в кінці попереднього рядка;

– граматичні закінчення порядкових числівників, написаних цифрами (2-й, 4-го та ін.).

Для цього за необхідності доцільно користуватися символом «нерозривний пробіл», що викликають на клавіатурі комп'ютера одночасним натисканням [Ctrl], [Shift] і [Пробіл]. Якщо на останньому рядку абзацу розміщено менше ніж шість символів, рядок виглядає неповним. У такому разі шрифт передостаннього рядка варто «ущільнити» на 0,1 пункту (меню Microsoft Word «Формат» → «Шрифт» → «Інтервал» → «Ущільнений»).

У тексті доцільно використовувати *загальноприйняті скорочення*: р. – рік, рр. – роки, р-н – район, обл. – область (адміністративна). Форма скорочення слова чи словосполучення повинна бути однаковою в усій роботі.

Кількісні числівники записують цифрами, якщо вони є багатозначними, і словами, якщо вони однозначні (наприклад, «десять особливостей», а не «10 особливостей»). Якщо при числівнику скорочено позначають одиниці вимірювання, то такий числівник завжди записують цифрами (наприклад, 11 кг, 3 л тощо). Після скорочень одиниць міри, довжини, маси, обсягу крапки не ставлять. У разі перерахування однорідних величин скорочене позначення одиниці вимірювання ставлять лише після останнього числа. Порядкові числівники пишуть словами: другий, тридцять шостий, сто двадцять восьмий. Порядкові числівники, позначені арабськими цифрами, не мають відмінкових закінчень, якщо вони стоять після іменника, якого стосуються (наприклад, у розділі 5, на рисунку 3, у таблиці 9), і мають відмінкові закінчення, якщо стоять перед іменником (наприклад, 2-й раунд). Записані римськими цифрами порядкові числівники відмінкових закінчень не мають (наприклад, I курс, а не I-й курс; XXI століття, а не XXI-ше століття).

Загальні норми оформлення тексту:

➤ у тексті роботи варто розрізняти символи «-», «→», «—».

Дефіс («-») – це знак, що з'єднує частини складних слів. Під час друку має позначення маленької горизонтальної рисочки (-) та не відокремлюється пробілами від слів. Його використовують усередині слів, між першою й останньою сторінками в переліку посилань. *Тире* – це розділовий знак, що вживають для позначення прямої мови, пауз, перед це (це є), оце, то, ось (це) значить. *Коротке тире* («→», у результаті одночасного натискання клавіш [Ctrl] та [Мінус] на цифровій клавіатурі) у тексті за загальним правилом обов'язково відділяють пробілами з обох боків. Коротке тире без пробілів із боків використовують у разі визначення діапазону коливань величин («9,0–10,5 см»), проміжку часу («вересень–жовтень», «2021–

2022 рр.»), у деяких місцях тексту. За всіх інших умов коротке тире відділяють пробілами з обох боків. *Довгого тире* (скановане) («—») у наукових роботах не використовують;

- необхідні парні лапки («»). Варто звертати увагу на їх написання: „_”, “_” або «_» і враховувати, що форма лапок повинна бути однаковою в усьому тексті роботи. Скановані лапки на зразок “_” та “_” під час написання роботи недоречні;
- апостроф повинен виглядати так: «’», тобто як його символ потрібно використовувати «’», а не «`», «'», «´», «´» або «”»;
- необхідно розрізняти символи «г» і «Г»;
- між словами ставити лише один пробіл (перевірити текст роботи на перевантаженість зайвими пробілами можна, натиснувши на панелі інструментів команду «л»);
- відділяти *нерозривним пробілом* (одночасне натискання клавіш [Ctrl], [Shift], [Пробіл]), щоб розділити слова так само, як звичайним пробілом, але не дати їм змоги опинитися на різних рядках):
 - знаки й літери на позначення томів, частин, параграфів, пунктів, номерів сторінок тощо від наступної цифри (Т. 2; ч. 5; § 3; № 21; С. 8–18);
 - ініціали та прізвище (О. Ф. Баклан); скорочення після переліків (на зразок та ін, і т. д., і т. ін.), перед іменами та прізвищами (ім. В. М. Корецького), перед географічними назвами (м. Суми, с. Нова Гребля, р. Псел);
 - в усіх розрахунках, статистичних таблицях і діаграмах варто подавати одиниці виміру. Між значенням величини та одиницею її виміру повинен стояти пробіл, тобто потрібно відділяти нерозривним пробілом загальноприйняті позначення одиниць виміру від попередньої цифри (25 пуд.; 300 грн; 15 км; 9 млн; 35 тис., 33 %);
 - у цифрових даних, що містять у собі більше ніж п’ять цифр, після кожних трьох цифр необхідний нерозривний пробіл (13 255; 457 357; 46 532,5 кг).
- не відділяти від попередньої цифри знак градуса, секунди (19°; 7'; 28");
- подавати дати через тире без пробілів. Перед скороченнями р., рр., ст. ставити нерозривний пробіл. Якщо дати наводити в дужках, то «рр.» не писати (1997 р., 2001–2002 рр., (2004–2014), ХХ–ХХІ ст.). У сполученнях на позначення десятиліть між датами ставити тире з пробілами: 80-х – 90-х рр., 2010-х – 20-х рр. Роки, що не збігаються з календарними, подавати через похилу риску (2019/20 навчальний рік; 2021/22 бюджетний рік);
- скорочення на зразок 80-ті, 1-го друкувати через нерозривний дефіс (одночасне натискання клавіш [Ctrl], [Shift], [Дефіс]);
- часові й числові інтервали оформляти через тире без пробілів (липень–серпень; 23–37).

Під час написання курсової роботи студент повинен посилатися на авторів і джерела, з яких були запозичені матеріали або конкретні результати.

Основне призначення посилання – інформування читача роботи про джерело даних, наведених у тій чи іншій пропозиції, абзаці чи іншій частини тексту, і відповідних цьому джерелу за змістом ключових наукових ідей, репрезентованих у вигляді опису або прямого цитування з цього джерела. Тобто посилання призначене

для позначення джерела даних, наведених у тексті, і виглядає як інформація в дужках.

Посилання на використані цитати та думки науковців роблять відразу після закінчення цитати та оформляють у **квадратних дужках** із зазначенням порядкового номера в списку використаних джерел і сторінки, з якої взята цитата чи думка науковця. Наприклад, [2, с. 234], що означає друге джерело зі списку використаних джерел, текст посилання знаходиться на двісті тридцять четвертій сторінці, або [7, с. 25–33], тобто сьоме джерело зі списку використаних джерел, текст посилання взятий із двадцять п'ятої по тридцять третю сторінку).

До уваги студентів!

Пояснення щодо посилання на літературу ([1, с. 17], [2, с. 135], [3, с. 28], [4, с. 37–39], [5, с. 46–48] та ін.):

1-ша цифра – номер джерела в списку використаних джерел;

2-га цифра після коми – номер сторінки (сторінок)

У разі використання нормативних актів для посилання необхідний лише номер відповідного джерела зі списку використаних джерел (наприклад [10], що означає десяте джерело зі списку використаних джерел). Тобто, якщо сторінки не зазначені, то це один із нормативних актів. Якщо наведено кілька цифр без зазначення сторінок, наприклад [8; 10; 19], то це означає, що використано три нормативних акти, що в списку використаних джерел знаходяться відповідно під номерами вісім, десять, дев'ятнадцять).

Дозволено також робити посилання внизу тієї самої сторінки під текстом у вигляді **виноски**, у якій зазначають прізвище та ініціали автора, назву джерела, місце видання, видавництво, рік видання та сторінку. Проте і в цьому разі роблять посилання на номер джерела в списку.

Виноска найчастіше являє собою цифру у верхньому індексі або інший знак. Її ставлять після тексту. Вона співвідноситься з розміщеним окремо від неї рядком (здебільшого внизу сторінки), у якому зазначають джерело даних, що відображено у відповідному тексті.

Якщо в тексті є кілька виносок, то рядки, у яких зазначено джерела по відповідних ділянках тексту, зазвичай слідує один за одним. Нумерація виносок, якщо під час їх форматування використані цифри, зазвичай суцільна: вона починається з цифри 1 і завершується тією, що відповідає останньому джерелу даних у тексті. Але нумерація виносок може бути посторінкова, тобто на кожній окремій сторінці їх у будь-якому разі нумерують із цифри 1.

Наприклад:

¹ Хуторян Н. М., Сімутіна Я. В., Шумило М. М. Правові проблеми трудового та пенсійного законодавства України в контексті євроінтеграції : монографія. Харків : Право, 2018. С. 128.

Очевидно, що, організувавши виноски внизу сторінки, можна одержати два ефекти: корисний практичний ефект – збільшити обсяг на 10–15 %, та поганий ефект – підсторінкові виноски будуть задіяні під час перевірки на плагіат, а назви книжок і статей стандартно є неоригінальними, що знизить підсумковий показник унікальності. І в цьому разі, якщо вона не дотягує до відсотка, необхідного для позитивної оцінки, доведеться робити рерайт усього тексту. А це зайві витрати часу, а іноді й коштів.

Текст курсової роботи може містити **таблиці**, а також бути ілюстрованим кресленнями, схемами, фотографіями, графіками, картами, виконуваними на стандартних аркушах паперу формату А4. Кількість таблиць та ілюстрацій повинна бути достатньою, щоб надати тексту зрозумілості та конкретності. Їх необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, у якому вони згадані вперше, або виносити в додатки. Таблиці й ілюстрації, розміщені на окремих сторінках по тексту, вносять до загальної нумерації сторінок.

Таблиці є способом стислого подання інформації: цифровий чи текстовий матеріал групують у стовпчики та рядки, відокремлені один від одного вертикальними й горизонтальними лініями. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над самою таблицею й друкують симетрично до тексту, назву та слово «Таблиця» починають із великої літери й послідовно нумерують, наприклад «Таблиця 5». Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. У цьому разі назву розміщують лише над першою частиною таблиці, а заголовки граф повторюють над кожною наступною частиною на новій сторінці. Ілюстрації позначають скороченням «Рис.» і послідовно нумерують, наприклад «Рис. 7». На ці порядкові номери таблиць та ілюстрацій у тексті роблять посилання й описують їх відразу після посилання на них і за необхідності доповнюють пояснювальними даними (експлікацією).

Додатки за їх наявності оформляють як продовження курсової роботи після списку використаних джерел. Додатки необхідно починати з нової сторінки й розміщувати в порядку згадування в тексті курсової роботи.

Кожний додаток починають із нової сторінки, по центру пишуть слово «Додаток». Додаток повинен мати тематичний заголовок. Якщо в курсовій роботі кілька додатків, їх послідовно нумерують великими літерами українського алфавіту, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь (наприклад, «Додаток Б»). У цьому разі слово «Додаток ...» пишуть із першої великої літери, інші літери маленькі.

Кількість дрібних недоліків і помилок у тексті роботи свідчить не стільки про низький рівень грамотності студента, скільки про брак часу на редагування, що стало наслідком невірно спланованого календарного плану або невиконання останнього, тобто про неготовність роботи.

У разі повернення курсової роботи на доопрацювання студент подає, крім доопрацьованої роботи й нового бланку рецензії, попередній варіант роботи та заповнену викладачем рецензію з поміткою «За умови виправлення зауважень курсова робота може бути допущена до захисту». У разі повернення курсової роботи на перероблення студент подає, крім переробленої роботи й нового бланку рецензії, попередній варіант роботи та заповнену викладачем рецензію з поміткою «Курсова робота до захисту не допускається».

6 ПІДГОТОВКА ДОПОВІДІ НА ЗАХИСТ І СТВОРЕННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Доповідь – це скорочений виклад курсової роботи, що представляють комісії на захисті. Вона охоплює інформацію, наявну в матеріалі дослідження, з аналізом ключових питань та основними узагальненнями, фактичними висновками й пропозиціями.

У доповіді необхідно:

- зазначити тему курсової роботи, показати її актуальність і значущість;
- сформулювати основну мету й завдання дослідження;
- стисло розкрити зміст структури роботи;
- доповісти про результати роботи, зроблені висновки та внесені пропозиції.

Доповідь повинна бути змістовною й тривати 5–7 хвилин.

Для наочної підтримки захисту курсової роботи та демонстрації доповіді створюють мультимедійну презентацію.

Мультимедійна презентація (від англ. *presentation* – репрезентування, показування) – це набір картинок-слайдів на певну тему, що зберігають у файлі спеціального формату; це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, діаграми та графіки, слайд-шоу, звукове оформлення й дикторський супровід, відеофрагменти та анімацію, тривимірну графіку

Презентацію разом із курсовою роботою прикріплюють в електронному вигляді у відповідну папку на гугл-диск. Посилання на папку гугл-диску з доступом завчасно надає науковий керівник. Назва файлу, що надсилають науковому керівникові в електронному вигляді на пошту, повинна містити П. І. П/б студента, групу й тип роботи із зазначенням дисципліни, у цьому разі в назві допускається скорочення (**приклад**: «Жура Т. М. _Ю-53_ Презентація КР із СП ТП та ПСЗ»).

Презентація повинна містити 15–25 слайдів. Для її створення використовують програму «*Microsoft Office Power Point*». Кожний слайд може містити довільну текстову, графічну й відеоінформацію, анімацію, звук, діаграми та графіки, табличні й інші матеріали. **Головна мета презентаційної доповіді** – донести аудиторії потрібну інформацію. Тому важливо знати правила оформлення презентацій, що ґрунтуються на психофізіологічних особливостях сприйняття людиною інформації. Основною відмінністю презентацій від інших способів репрезентування інформації є їх особлива насиченість змістом та інтерактивність, тобто здатність певним чином змінюватися й реагувати на дії користувача.

Переваги мультимедійної презентації:

- унаочнює матеріали, що презентують;
- підвищує оперативність та об'єктивність оцінювання результатів наукового дослідження;
- гарантує безперервний зв'язок викладач – студент;
- сприяє розвитку продуктивних, творчих функцій мислення студентів, формуванню операційного стилю мислення.

Формат слайдів. Параметри сторінки: розмір слайдів повинен відповідати розміру екрана; орієнтація слайда – альбомна; ширина слайда – 24 см; висота слайда – 18 см; нумерувати слайди варто арабськими цифрами без знаків номера,

рисочок тощо; формат показування слайдів – «Демонстрація». Графічний і текстовий матеріали розміщують на слайдах так, щоб ліворуч та праворуч від краю слайда залишалось чисте поле шириною не менше ніж 0,5 см.

Основні слайди презентації:

- титульний аркуш;
- зміст (бажано з кнопками навігації для швидкості переміщення усередині презентації);
 - вступ;
 - основні положення доповіді;
 - список джерел, використаних саме в доповіді (до п'яти основних);
 - додатки (якщо потрібно);
 - завершальний слайд (містить подяку за увагу).

Вимоги до структури й змісту матеріалу в презентації:

- матеріал викладають стисло, з максимальною інформативністю тексту;
- важлива відсутність нагромадження, чіткий порядок в усьому;
- інформація повинна бути ретельно структурована;
- варто використовувати короткі й змістовні заголовки, марковані та нумеровані списки;
 - важливі відомості (наприклад, висновки, визначення, правила тощо) необхідно подавати великим та виділеним шрифтом і розміщувати в лівому верхньому куті екрана;
 - другорядні відомості бажано розміщувати внизу сторінки;
 - кожній ідеї потрібно відвести окремий абзац;
 - головну ідею абзацу викладають у першому рядку;
 - рекомендовано використовувати табличні форми запису даних (діаграми, схеми) для ілюстрації важливих фактів, щоб подати матеріал компактно й наочно;
 - графіка повинна органічно доповнювати текст;
 - пояснення потрібно розміщувати якнайближче до ілюстрацій, із якими вони повинні одночасно з'являтися на екрані;
 - усі текстові дані варто ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних і стилістичних помилок, дотримуватися прийнятих правил скорочень;
 - форма репрезентування інформації повинна бути простою й зрозумілою.

Додаткові вимоги до змісту презентації (за Д. Льюїсом):

- кожний слайд повинен відображати одну думку;
- текст повинен складатися з коротких слів і простих речень;
- рядок повинен містити 6–8 слів;
- усього на слайді повинно бути 6–8 рядків;
- загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- дієслова повинні бути в одній часовій формі;
- заголовки повинні привертати увагу аудиторії й узагальнювати основні ідеї слайда;
 - у заголовках повинні бути і великі, і малі літери (а не лише великі);
 - слайди повинні бути не надто яскравими: зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху до ефективного передавання даних;

- кількість блоків статистичних даних на одному слайді повинна бути не більшою ніж чотири;
- підпис до ілюстрації розміщують під, а не над нею;
- усі слайди презентації повинні бути витримані в одному стилі.

Оформлення текстової інформації на слайді. На презентацію як демонстрацію основних положень роботи впливає *вибраний шрифт*. Найбільш популярні з них: Arial, Comic Sans MS, Courier, Georgia, Tahoma, Times New Roman, Verdana. Згідно з висновком дослідників-учених із лабораторії ергономіки зору (США) вибір правильного шрифту сприяє збереженню гостроти зору, водночас кращим шрифтом для читання тексту з екрана визнаний шрифт Verdana. Є шрифти із зарубками (Times New Roman, Tahoma) та без них (Arial, Arial Narrow, Verdana). Кожний шрифт несе в собі певну індивідуальність, тому дуже важливо дотримуватися узгодженості шрифту в тексті слайда. Якщо часто змінювати шрифт, доповідь може виявитися неузгодженою. Варто уникати більше ніж двох різних шрифтів на одному слайді. Бажано використовувати єдиний стиль шрифту для всієї презентації.

Хоча в презентації допускається використовувати не більше ніж 3–4 різних шрифтів, краще шрифти без зарубок, для захисту саме курсових робіт як офіційної та серйозної доповіді бажано вибирати класичний шрифт (наприклад, Times New Roman).

Кегль шрифту залежить від типу, фону презентації, проєкційного обладнання. Але *розмір шрифту* не повинен бути дрібним, найдрібніший для тексту презентації шрифт 22 кеглю.

Для основної інформації необхідно використовувати «*прямий*» звичайний шрифт.

Напівжирний шрифт і *курсив* доцільні лише для виділення – часте використання послаблює їх ефективність. Для заголовків варто використовувати напівжирний шрифт. Курсив можна ефективний для логічного наголосу, зокрема формулювання основних положень, означень тощо. Проте студентів потрібно врахувати, що курсив здебільшого лише ускладнює читання, уповільнює швидкість сприйняття, тому краще не перевантажувати ним слайди.

Міжрядковий інтервал – полуторний, що полегшує сприйняття інформації, адже створює більше «повітря» між рядками. Текст рекомендовано вирівнювати по ширині. Не варто використовувати переноси в словах.

Текстова неперевантаженість. Не потрібно заповнювати один слайд занадто великим обсягом інформації, тому що великий текст дуже складно читати й майже неможливо запам'ятати: слухачі можуть одноразово запам'ятати не більше ніж три факти, висновки, визначення. Найбільшої ефективності досягають тоді, коли ключові пункти відображають по одному на кожному окремому слайді: один слайд – одна теза (факт, думка, твердження). Студент повинен враховувати, що неприпустимо розміщувати багато дрібного тексту на слайді, а також на одному слайді дослівно все, про що був намір сказати словами. Одна з найсерйозніших помилок – прагнення заповнити весь простір слайда інформацією (текстовими блоками, ілюстраціями). Захаращення текстом призводить до враження, що доповідач сам погано володіє матеріалом і йому потрібна підказка на екрані, щоб не

забути щось істотне. Тому студентів не варто лякати вільного простору, адже він сам собою є важливим елементом дизайну.

Під час презентування неприпустиме зчитування тексту з презентації, тобто надрукований і вимовний текст не повинні дублювати один одного. Отже, необхідно неухильно дотримуватися правила: кількість тексту в презентаціях повинна становити 35 %. Увесь інший текст варто залишити або для усної доповіді під час захисту, або замінити його ілюстративним матеріалом: графіками, картинками тощо.

Під час створення презентації необхідно ретельно підібрати шаблон, текст, графіку й уникнути нудних, монотонних, громіздких конструкцій. Текст у презентації повинен бути простим, лаконічним, зрозумілим слухачам (комісії та студентам), таким, що нагадує тези (крім випадків, коли використовують цитати), а довжина речень – максимально короткою, варто відмовитися від вставних конструкцій та інших граматичних «надмірностей».

Використання великих букв повинно бути обережним, тим паче не варто писати весь текст прописними літерами. СЛОВО, НАПИСАНЕ ЛИШЕ ПРОПИСНИМИ ЛІТЕРАМИ, ВТРАЧАЄ ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ І ЗЛИВАЄТЬСЯ З ІНШИМИ.

Під час створення текстового блоку презентації потрібно дотримуватися правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (наприклад, крапки в заголовках не ставлять).

Можна використовувати можливості комп'ютерної анімації. Проте **анімація** не повинна бути нав'язливою. На титульному й завершальному слайдах використання анімаційних об'єктів не допускається.

Під час розміщення тексту й зображень (малюнків, схем, діаграм тощо) зазвичай керуються метою презентації:

- якщо ту саму інформацію можна передати і за допомогою тексту, і за допомогою зображення, то потрібно віддати перевагу зображенню й додати до нього короткі субтитри;
- якщо зображення ілюструє текст, його варто розташувати або під текстом, що ілюструють, або ліворуч від нього;
- якщо зображення несе самостійну інформацію, то напис до нього створюють лише тоді, коли є потреба розкрити сенс зорового ряду;
- субтитри рекомендовано розміщувати праворуч або під зображенням.

Співвідношення текст – картинка повинно бути 2 : 3, тобто тексту повинно бути менше, ніж картинок. Вдало підібрані зображення – 70 % успіху доповідача.

Бажано додавати до мультимедійної презентації звуковий супровід, щоб забезпечити емоційний вплив на глядача.

Графічні об'єкти в презентації. Під час їх використання необхідно враховувати наведені далі *рекомендації*.

1. Не використовувати малюнків, фотографій поганої якості чи зі спотвореними пропорціями.
2. Коректно використовувати ілюстративний матеріал на слайді.
3. Зображення повинно бути не стільки фоном, скільки ілюстрацією тексту, що допомагає по-новому зрозуміти та розкрити його.
4. Підпис малюнка потрібно розміщувати під ним.
5. Рівномірно й раціонально використовувати площу слайда.

Потрібно враховувати також особливості сприйняття, що склалися в європейській традиції: інформація, особливо під час переглядового читання, сприймається зліва направо й зверху вниз – відповідно до руху ока. Тому найважливішу інформацію необхідно розміщувати зверху ліворуч. Потрібно враховувати ці особливості сприйняття під час розміщення на слайді тексту й графічного об'єкта.

Таблиці. Табличну інформацію вставляють у матеріали як таблицю текстового процесора «MS Word» або табличного процесора «MS Excel».

Таблиці й діаграми розміщують на світлому або білому фоні.

Не варто вставляти в презентації великі таблиці: вони складні для сприйняття, краще замінювати їх на графіки, побудовані на основі цих таблиць.

Якщо таблицю необхідно показати, то краще залишити якомога менше рядків і стовпців, навести лише найнеобхідніші дані. Це також дасть змогу зберегти потрібний розмір шрифту, щоб таблиця не перетворилася на медичну таблицю для перевірки зору.

Не варто розбивати таблицю й розміщувати її окремі частини на різних слайдах, якщо в цьому разі на одному зі слайдів не зазначені функціональні та змістові поля таблиці.

Фон слайдів. Фон є елементом заднього (другого) плану. Він повинен виділяти, підкреслювати інформацію слайда, але не закривати її. Щоб забезпечити легкість читання, колір тексту потрібно зробити контрастним щодо кольору фону.

Усі слайди презентації повинні бути виконані в єдиному стилі, тобто єдиній кольоровій гамі, з використанням однакових шрифтів, однотипних ілюстрацій тощо. Можна вибрати один із дизайнерських стилів, що пропонує програма «Microsoft Office Power Point».

Використання різних фонів на слайдах у рамках однієї презентації не створює відчуття єдності, зв'язності, стильності інформації. Щоб уникнути цієї помилки, складання кольорової схеми презентації потрібно починати з вибору двох головних функціональних кольорів, використовуваних для фону та звичайного тексту.

Колір має найбільший вплив на емоційний стан людини, тож під час створення презентації студентів варто враховувати рекомендації щодо правильного підбору кольорів.

Теплі кольори стимулюють, збуджують. Водночас вони діють як подразники з різною інтенсивністю. За спаданням інтенсивності впливу їх можна розмістити так: червоний, оранжевий, жовтий. Холодні кольори (фіолетовий, синій, блакитний, синьо-зелений, зелений) заспокоюють, урівноважують. Світло-рожевий, жовто-зелений, коричневий – це нейтральні кольори.

Поєднання двох кольорів – кольору знака (букви) й кольору фону – істотно впливає на зоровий комфорт: деякі пари кольорів не лише стомлюють зір, а й можуть спричинити стрес, наприклад такий ефект мають зелені символи на червоному тлі. З огляду на це на слайдах презентації варто використовувати гармонійні поєднання кольорів. Вони повинні сприяти якісному сприйняттю змісту слайду. Для тексту й фону необхідно використовувати контрастні кольори. Можна вибрати фон і колір в одній гамі, лише зробити фон максимально світлим, а шрифт – темним. Вважають, що найкращим поєднанням кольорів шрифту й фону є чорний на білому.

Варто уникати розміщення світлого шрифту на темному фоні.

На одному слайді рекомендовано використовувати не більше ніж три кольори: один – для тла, другий – для заголовку, третій – для тексту.

Також студентів необхідно пам'ятати: будь-який фоновий малюнок підвищує стомлюваність очей і знижує ефективність сприйняття презентованого матеріалу. Використання фотографій як фону не завжди є вдалою ідеєю через труднощі з підбором шрифту. У цьому разі потрібно або використовувати більш-менш однотонні, іноді ледь розмиті фотографії, або розміщувати текст не на самій фотографії, а на кольоровій підкладці. Але такий варіант оформлення фону повинен бути виправданим метою презентації. Заважає сприйняттю текстової інформації й використаний у презентації фон у вигляді анімованого об'єкта.

Рекомендований світлий фон слайдів (за кольорами: червоний – не менше ніж 255; зелений – не менше ніж 225; синій – не менше ніж 225; рекомендовані поєднання – 230, 240, 250).

Критерії оцінювання освітніх презентацій:

- ❖ повнота розкриття теми;
- ❖ структуризація інформації;
- ❖ наявність і зручність навігації;
- ❖ відсутність граматичних, орфографічних та мовних помилок;
- ❖ відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації;
- ❖ наявність і правильність оформлення обов'язкових слайдів: титульного аркуша, змісту, основних положень доповіді, списку використаних джерел;
- ❖ оригінальність оформлення презентації;
- ❖ обґрунтованість та раціональність використання засобів мультимедіа й анімаційних ефектів;
- ❖ придатність презентації для вибраної цільової аудиторії;
- ❖ грамотність використання кольорового оформлення;
- ❖ використання авторських ілюстрацій, фонів, фотографій, відеоматеріалів;
- ❖ наявність дикторського мовлення, його грамотність і доцільність;
- ❖ наявність, обґрунтованість та грамотність використання фонового звуку;
- ❖ розміщення й комплектування об'єктів;
- ❖ єдиний стиль слайдів;
- ❖ гармонійність використання великих букв на слайдах.

7 ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист курсової роботи має на меті перевірку самостійності виконання роботи, тобто наскільки глибоко студент розуміє матеріал теми, чи правильно обґрунтовує подані в роботі висновки.

Курсову роботу студент захищає за встановленим графіком. До захисту допускають курсові роботи, у яких у повному обсязі виконані поставлені завдання та які мають позитивну рецензію наукового керівника, що є основою для оцінювання роботи.

Захист здійснюється на засіданні комісії із захисту курсових робіт у складі наукового керівника й двох викладачів кафедри у терміни, передбачені розпорядженням.

Процедура захисту передбачає стислий виклад студентом головних проблем дослідження та їх вирішення, відповіді на запитання членів комісії. До захисту роботи студент ознайомлюється з рецензією на неї наукового керівника й готує доповідь із мультимедійною презентацією для захисту роботи заздалегідь, щоб аргументовано відповісти на зауваження та запитання.

Студент у своїй доповіді повинен продемонструвати знання про реальний світ, наявні в ньому зв'язки й залежності, проблеми, провідні наукові теорії, уміння виявляти оцінкові знання, вивчати теоретичні роботи, застосовувати різні методи дослідження та прийоми творчої діяльності. Після доповіді із супроводженням мультимедійною презентацією студент відповідає на запитання членів комісії.

Під час захисту члени комісії оцінюють: якість виконаної студентом курсової роботи, оформлення та презентацію курсової роботи, глибину опанування студентом досліджуваної теми, рівень знань і набутих навичок щодо висвітленої теми, уміння аналізувати практичну діяльність організацій, логічно й аргументовано викладати думки, вести дискусію, чітко відповідати на поставлені запитання, обґрунтовувати й відстоювати свою точку зору. Студент повинен бути готовим пояснити будь-які використані в роботі терміни.

Захист курсових робіт, не допущених до захисту або з незадовільною оцінкою на захисті, проводять до початку екзаменаційної сесії поточного навчального року.

Результати остаточного оцінювання курсових робіт заносять до рецензії й відомостей обліку успішності.

8 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Основні умови одержання оцінки. Підсумкову оцінку визначає комісія кафебри, яка приймає захист курсових робіт. Курсову роботу оцінюють за 100-бальною шкалою, що складається з двох частин: 1) виконання курсової роботи (до 50 балів); 2) захисту (до 50 балів). Загальну оцінку за курсову роботу визначають шляхом додавання балів за зміст написаної роботи та її захист («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно з можливістю повторного складання», «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»). Зокрема, 100 балів – робота бездоганна за виконанням, супроводжується змістовною, належно оформленою доповіддю з мультимедійною презентацією й ідеально захищена (доповідь, відповіді на запитання тощо).

«ВІДМІННО»

під час перевірки науковим керівником заслуговує курсова робота, у якій:

1) у вступі обґрунтовано вибір теми, визначені її актуальність, мета й завдання, об'єкт та предмет дослідження, з'ясовані його методологія й методи, а також ступінь наукового розроблення вибраної теми. Окреслені теоретична база та нормативна основа курсової роботи. У разі вивчення судової практики необхідно визначити емпіричну базу;

2) наповнення основної частини відповідає змісту курсової роботи. Основні поняття й визначення сформульовані шляхом аналізу та логічного структурування опрацьованих джерел інформації. Узагальнення й висновки з кожного розділу повинні відповідати викладеному змісту, тобто бути логічним завершенням проведеного в цьому розділі дослідження;

3) зроблені адекватні, логічні й конкретні **висновки** з усієї курсової роботи. Чітко сформульоване власне бачення (точка зору) проблеми з теми дослідження, а також продемонстроване особисте розуміння можливості вдосконалення або зміни усталених теорій, що сприятимуть правозастосуванню тієї чи іншої норми;

4) список використаних джерел усебічно досліджено, містить значну кількість (не менше ніж 40) інформаційних джерел (як вітчизняних, так і зарубіжних авторів). На кожне джерело зі списку є посилання в тексті;

5) додатки охоплюють інформаційні джерела, що відіграють роль доповнення (підтвердження або спростування та ін.) предмета дослідження та які не ввійшли до основного тексту. За своїм змістом додатки використані як допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи: процесуальні документи (їх копії), а також схеми, таблиці, описи приватних методик і результатів соціологічного, економічного, психологічного досліджень;

б) приділена значна увага мові та стилю викладення. Курсова робота виконана винятково українською мовою. Цитати, вміщені в основний зміст роботи, перекладені українською мовою. Спосіб написання – поєднання академічного (абстрактне, теоретичне спрямування дослідження), ділового (що стосується суті справи, її реалізації; сприятливий, корисний для пізнання) та практичного (зв'язок із життєвими, реальними потребами, можливостями; важливий для життя та пов'язаний із застосуванням на практиці знань у певній галузі) стилів. Використана термінологія відповідає галузі, у якій проводять дослідження, а посилання й цитати

грамотно оформлені, наведені адекватно тексту та збігаються з оригіналом (офіційним виданням). Вигляд роботи зовні охайний;

7) оформлення здійснено згідно з методичними вказівками до написання курсових робіт студентами.

Загальний підсумок у результаті захисту курсової роботи. Тема курсової роботи повністю розкрита, містить елементи новизни, має практичне значення, доповідь під час захисту логічна й коротка, виголошена вільно, зі знанням справи, рецензія позитивна, відповіді на запитання правильні та стислі.

Оцінку «**відмінно**» (90–100 балів) ставлять, якщо студент:

1) показав глибокі теоретичні знання з вивченої дисципліни, з якої виконана курсова робота;

2) набув первинних навичок дослідницької роботи: збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати їх, формулювати висновки;

3) дав свої пропозиції й рекомендації з предмета дослідження;

4) виконав роботу грамотно науковою українською мовою;

5) оформив роботу відповідно до вимог і подав її до захисту у визначений термін;

6) має апробовані наукові праці з досліджуваної теми;

7) надав мультимедійну презентацію доповіді до курсової роботи;

8) на захисті продемонстрував глибокі знання з теми дослідження, чітко й упевнено відповів на запитання членів комісії.

«ДОБРЕ»

під час перевірки науковим керівником заслуговує курсова робота, у якій:

1) у **вступі** обґрунтовано вибір теми, визначені її актуальність, мета й завдання, об'єкт та предмет, з'ясовані методологія й методи дослідження, а також ступінь наукового розроблення теми дослідження. Окреслені теоретична база та нормативна основа курсової роботи. У разі вивчення судової практики необхідно визначити емпіричну базу. Проте спостерігається неточність (неузгодженість), неповна обґрунтованість та/або неповнота формулювань;

2) наповнення **основної частини** відповідає змісту курсової роботи. Основні поняття визначені. Під час опрацювання й аналізу джерел інформації спостерігаються помилки та/або неточності логічного структурування змісту (тексту) роботи. Не завжди наведено критичний аналіз дослідженого матеріалу й формулювання власного ставлення до одержаної інформації. Зроблені узагальнені або часткові висновки до кожного розділу;

3) сформульовані узагальнені **висновки** з теми курсової роботи. Поверхнево або нечітко виражена власна точка зору та/або власне бачення визначеної проблеми (предмета дослідження). Автором продемонстроване розуміння можливості використання результатів проведеного дослідження на практиці, але не визначені способи їх упровадження;

4) **список використаних джерел** загалом досліджено, містить достатню кількість (не менше ніж 30) інформаційних джерел (як вітчизняних, так і зарубіжних авторів). На кожне джерело зі списку є посилання в тексті;

5) **додатки** за умови, що їх наявність є необхідною для доповнення (підтвердження або спростування) предмета дослідження, охоплюють інформаційні джерела, що відіграють роль доповнення (підтвердження або спростування та ін.)

предмета дослідження й не ввійшли до основного тексту. За своїм змістом додатки використані як допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи: процесуальні документи (їх копії), а також схеми, таблиці, описи приватних методик і результатів соціологічного, економічного, психологічного досліджень;

б) приділено достатньо уваги мові та стилю викладення. Курсова робота виконана винятково українською мовою. Цитати, розміщені в основний зміст роботи, перекладені українською мовою. Спосіб написання – поєднання академічного (абстрактне, теоретичне спрямування дослідження), ділового (що стосується суті справи, її реалізації; сприятливий, корисний для пізнання) та практичного (зв'язок із життєвими, реальними потребами, можливостями; важливий для життя та пов'язаний із використанням на практиці знань у певній галузі) стилів. Вжита термінологія відповідає галузі, у якій проводять дослідження. Посилання й цитати грамотно оформлені, наведені адекватно тексту та збігаються з оригіналом (офіційним виданням). Вигляд роботи зовні охайний, але можуть бути невідповідність джерела в посиланні з офіційним виданням, граматично або стилістично неправильно оформлені (перекладені) цитати;

7) оформлення відповідає майже всім методичним вказівкам до написання курсових робіт студентами.

Загальний підсумок у результаті захисту курсової роботи. Тема роботи розкрита, але є окремі непринципові недоліки, у теоретичній частині не в повному обсязі проаналізовано літературні джерела, елементи новизни чітко не подані, наявні окремі зауваження в рецензії. Доповідь під час захисту логічна, проголошена вільно, містить пояснення щодо недоліків роботи, відповіді на запитання здебільшого правильні, оформлення курсової роботи в межах вимог.

Оцінку «добре» (82–89 балів) ставлять, якщо студент:

1) показав досить високі теоретичні знання з вивченої дисципліни, з якої виконана курсова робота;

2) набув первинних навичок дослідницької роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел;

3) навів свої пропозиції й рекомендації з предмета дослідження, але відчуває труднощі щодо їх обґрунтування;

4) виконав роботу грамотно науковою українською мовою;

5) оформив роботу відповідно до вимог і подав її до захисту у визначений термін;

6) надав мультимедійну презентацію доповіді до курсової роботи;

7) на захисті продемонстрував гарні знання з теми дослідження, відповів на запитання членів комісії.

Оцінку «добре» (74–81 балів) ставлять, якщо студент:

1) показав достатні теоретичні знання з вивченої дисципліни, з якої виконана курсова робота;

2) набув первинних навичок дослідницької роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел, але є окремі неточності;

3) навів свої пропозиції й рекомендації з предмета дослідження, але відчуває труднощі щодо їх обґрунтування;

4) виконав роботу грамотно науковою українською мовою, але допустив граматичні та стилістичні помилки;

5) оформив роботу відповідно до вимог і подав її до захисту у визначений термін;

6) надав мультимедійну презентацію доповіді до курсової роботи;

7) на захисті продемонстрував гарні знання з теми дослідження, відповів на більшість запитань членів комісії.

«ЗАДОВІЛЬНО»

під час перевірки науковим керівником заслуговує курсова робота, у якій:

1) у вступі зроблена спроба обґрунтування актуальності теми, мети й завдань курсової роботи, предмета та методів дослідження. Може бути повністю або частково відсутнє визначення об'єкта й предмета дослідження курсової роботи, не сформульовані методологія та методи дослідження, а також ступінь наукового розроблення теми дослідження, не окреслені теоретична база й нормативна основа курсової роботи;

2) наповнення основної частини не повністю відповідає змісту курсової роботи. Основні поняття та визначення сформульовані. Зазначені джерела опрацьовані неповністю, інформація проаналізована недостатньо, оскільки відсутній критичний аналіз і власне ставлення до дослідженого матеріалу. Є логічні помилки під час дослідження. Після кожного розділу є поверхневі узагальнення й висновки або висновків немає (до деяких розділів висновки можуть бути відсутні взагалі);

3) зроблена спроба сформулювати загальні висновки. Власна точка зору (власне ставлення) щодо поглядів на визначену проблему (предмет дослідження) виражена слабо, нечітко. Автор не показав свого бачення щодо можливості втілення вивченої теорії на практиці або показав можливість використання результатів проведеного дослідження на практиці, але не визначив можливі способи їх упровадження;

4) список використаних джерел поверхнево досліджено, містить незначну кількість (але не менше ніж 20) інформаційних джерел (як вітчизняних, так і зарубіжних авторів). Не на кожне джерело зі списку є посилання в тексті;

5) додатки за умови, що їх наявність необхідна для доповнення (підтвердження або спростування) предмета дослідження, оформлені з помилками або мають неточності під час перекладу цитат українською мовою;

6) приділена часткова увага мові та стилю викладення. Курсова робота виконана винятково українською мовою. Стиль її написання не витриманий. Термінологія використана неправильно або необґрунтовано. Посилання й цитати не відповідають змісту або оформлені неграмотно. Курсова робота являє собою переважно переказ. Спостерігається компіляція (несамостійна наукова робота, що базується на використанні чужих досліджень чи творів) або плагіат (оприлюднення повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору);

7) оформлення відповідає не всім методичним вказівкам до написання курсових робіт студентами (помилки, неточності в оформленні бібліографії й додатків, не дотриманий рекомендований обсяг роботи), загалом вигляд роботи зовні задовільний.

Загальний підсумок у результаті захисту курсової роботи. Тема роботи здебільшого розкрита, але є недоліки змістового характеру: нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи й пропозиції обґрунтовані непереконливо, рецензія містить окремі зауваження. Доповідь під час захисту прочитана за текстом, наявні пояснення на захисті щодо недоліків роботи, але з помилками, не всі відповіді на запитання правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення курсової роботи.

Оцінку **«задовільно» (64–73 балів)** ставлять, якщо студент:

1) показав часткові теоретичні знання з вивченої дисципліни, з якої виконана курсова робота;

2) здебільшого набув первинних навичок дослідницької роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але допускає в роботі порушення принципів логічного й послідовного викладу матеріалу, є окремі фактичні помилки та неточності;

3) не може обґрунтувати пропозиції та рекомендації з теми дослідження;

4) допустив деякі помилки в оформленні роботи та її наукового апарату;

5) допустив деякі граматичні й стилістичні помилки;

6) подав роботу до захисту у визначений термін;

7) на захисті продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, але не зумів упевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії.

Оцінку **«задовільно» (60–63 балів)** ставлять, якщо студент:

1) показав неповні теоретичні знання з вивченої дисципліни, з якої виконана кваліфікаційна робота;

2) здебільшого набув первинних навичок дослідницької роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але допускає в роботі порушення принципів логічного й послідовного викладу матеріалу, є значна кількість фактичних помилок і неточностей;

3) не сформулював конкретно пропозиції та рекомендації з теми дослідження, вони абстрактні й розмиті;

4) допустив деякі помилки в оформленні роботи та її наукового апарату;

5) допустив численні граматичні й стилістичні помилки;

6) подав роботу до захисту пізніше за визначений термін;

7) на захисті продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, але не зумів відповісти на додаткові запитання членів комісії.

«НЕЗАДОВІЛЬНО»

під час перевірки науковим керівником заслуговує курсова робота, у якій:

1) у **вступі** немає обґрунтування вибору теми. Актуальність розкрита частково або не розкрита взагалі. Мета, завдання, об'єкт і предмет курсової роботи не визначені. Не сформульовані методологія й методи дослідження, а також ступінь наукового розроблення теми дослідження. Не окреслені теоретична база та нормативна основа курсової роботи;

2) наповнення **основної частини** не відповідає змісту курсової роботи. Алогічність тексту роботи, тобто логіка викладення змісту курсової роботи відсутня

або має слабе внутрішнє обґрунтування. Немає критичного осмислення прочитаних та опрацьованих інформаційних джерел. Власні думки не сформульовані. Не наведені узагальнення й висновки до кожного розділу;

3) висновки або відсутні, або нелогічні, або не відповідають змісту роботи (меті, завданням дослідження). Власна точка зору з приводу спірних або усталених питань предмета дослідження не висловлена. Автор не робить висновків про можливість упровадження дослідженої теорії в практику або вдосконалення чинного законодавства на підставі вивченої (дослідженої) теорії;

4) здійснено спробу дослідити **список використаних джерел**, він містить недостатню кількість (менше ніж 20) інформаційних джерел (як вітчизняних, так і зарубіжних авторів). На більшість джерел зі списку немає посилань у тексті;

5) курсова робота містить мало або взагалі не містить **додатків** за умови, що їх наявність є необхідною для доповнення (підтвердження або спростування) предмета дослідження;

б) приділено недостатньо уваги мові та стилю викладення. Курсова робота виконана винятково українською мовою. Посилання й цитати здебільшого відсутні. Стиль написання курсової роботи не витриманий. Термінологія використана неправильно чи необґрунтовано. Спостерігається компіляція або/та плагіат;

7) основні вимоги до **оформлення** не дотримані. Вигляд роботи зовні задовільний. Бібліографічні джерела й додатки оформлені з великою кількістю помилок. Не додержаний рекомендований обсяг курсової роботи.

Загальний підсумок у результаті захисту курсової роботи. Нечітко сформульована мета курсової роботи. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконаний поверхово, переважає описовість, немає системності й глибини. Пропоновані заходи випадкові, з аналізу не випливають, обґрунтування неповне. Оформлення роботи далеке від зразкового. Пояснення на захисті щодо недоліків роботи відсутні. Відповіді на запитання неточні або неповні.

Оцінку **«незадовільно» (35–59 балів)** ставлять, якщо студент:

1) продемонстрував незадовільні теоретичні знання з вивченої дисципліни, з якої виконана курсова робота;

2) зовсім не набув первинних навичок дослідницької роботи;

3) допустив безліч помилок в оформленні роботи та її наукового апарату;

4) допустив численні граматичні й стилістичні помилки;

5) подав роботу до захисту пізніше за визначений термін;

6) на захисті продемонстрував незадовільні знання з теми дослідження, взагалі не зумів відповісти на додаткові запитання членів комісії.

Оцінку **«незадовільно» (0–34 балів)** ставлять тоді, коли на захисті студент проявив повне незнання досліджуваної проблеми, не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання, що свідчить про несамотійне виконання курсової роботи, або якщо роботу до захисту не репрезентовано.

ДОДАТОК А

(обов'язковий)

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Боднарчук О. Г., Васьківська К. М., Левчук П. Р. Трудове право України : навчальний посібник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 572 с.
2. Боднарук М. І., Орловський О. Я., Бурка А. В. Право соціального захисту : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 184 с.
3. Трудове право : навчальний посібник / Н. Д. Гетьманцева, Л. В. Вакарюк, І. Г. Козуб, О. Я. Орловський. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2020. 311 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/666/20%20Гетьманцева%20Навчальний%20посібник%20Трудове%20право%20%20.%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
4. Кучма О. Л., Сіньова Л. М. Право соціального забезпечення України : навчальний посібник. Київ : Маслаков, 2019. 306 с.
5. Мокрицька Н. П. Право соціального забезпечення : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 536 с.
6. Право соціального забезпечення : навчальний посібник / Г. І. Чанишева та ін ; за заг. ред. Г. І. Чанишевої. Одеса, 2022. 266 с.
7. Трудове право України : підручник / за ред. О. М. Ярошенко. Харків, 2022. 376 с.
8. Трудове право України : підручник / С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ 2019. 408 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6107/Trudove%20pravo%20Ukrainy_pidruchnyk_HNUVS_2019.pdf?sequence=5&isAllowed=y.
9. Індивідуальне та колективне трудове право України : наукове видання / О. Ярошенко, М. Іншин, І. Жигалкін, О. Луценко. Харків : Юрайт, 2021. 412 с.

Допоміжна література

Підручники, навчальні посібники та навчально-методичні праці

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокуренко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокуренка. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с.
2. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навчальний посібник. 5-те вид, перероб. і доп. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 447 с.
3. Гетьманцева Н. Д., Орловський О. Я. Трудові спори : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 117 с.
4. Гетьманцева Н., Вакарюк Л., Процьків Н. Правові аспекти звільнення працівників : навчально-методичний посібник. Чернівці : Рута, 2021. 99 с.
5. Інструктивно-методичні вказівки щодо надання відпусток / Т. В. Шлапко, В. Ю. Петренко, І. В. Петренко та ін. Суми : Світ друку, 2015. 44 с.

6. Кадрові документи для «трудових» перевірок: кадр. док. для прийняття, переведення та звільнення працівників; труд. кн.: порядок ведення, випр. помилок, зразки; труд. відносини у фермер. госп-вах; класифікатор професій – труд. кн. – звіт з ЄСВ : практичне керівництво. Дніпро : Баланс-Клуб, 2018. 158 с.

7. Кисельова О. І. Деякі аспекти правового регулювання праці медичних працівників : навчальний посібник. Суми : Сум. держ ун-т, 2021. 304 с.

8. Новіков Д. О., Лук'янчиков О. М., Жукова А. І. Індивідуальні трудові спори у питаннях і відповідях : навчальний посібник. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2019. 136 с.

9. Права внутрішньо переміщених осіб : навчальний посібник / С. Б. Булеца, О. І. Котляр, Я. В. Лазур та ін. ; за заг. ред. О. Я. Рогача, М. В. Савчина. Ужгород : РІК-У, 2017. 436 с.

10. Правові позиції та висновки Верховного суду України та Великої палати Верховного суду щодо вирішення трудових спорів : навчальний посібник / О. М. Ярошенко, О. Є. Луценко. Право, 2019, 194 с.

11. Соціалізація молоді з особливими освітніми потребами: кращі практики : методичний посібник / Базиленко А., Таланчук І., Давиденко Г. та ін. ; за заг. ред. А. Базиленко. Київ : Талком, 2020. 128 с.

12. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ «ПВК» «Десна», 2016. 692 с.

13. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Особлива частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ «ПВК» «Десна», 2018. 1 092 с.

14. Право соціального забезпечення : навчальний посібник / О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І. А. Ветухова та ін. Харків : Право, 2019. 376 с.

Монографії з трудового права

1. Андропова В. А. Юридичні факти у трудовому праві України : монографія. Одеса, 2014. 197 с.

2. Безпека трудових відносин в умовах реформування економіки України – колективна монографія / за наук. ред. В. І. Федорчук-Мороз. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. 192 с. URL: https://lntu.edu.ua/sites/default/files/sites/default/files/files13/monografiya_2019_do_druku.pdf.

3. Бонтлаб В. В. Проблеми теорії та практики нормативно-правового регулювання вирішення трудових спорів (конфліктів) : монографія. Київ : Людмила, 2019. 419 с.

4. Боняк В. О., Коломоєць Ю. О. Конституційне право на страйк в Україні: теоретичний і прикладний аспекти : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 168 с.

5. Бутинська Р. Я. Правовий статус учасників колективно-трудових правовідносин : монографія. Львів : Растр-7, 2020. 234 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2884/1/Бутинська_монографія.pdf.

6. Вакарюк Л. В. Правові режими в трудовому праві України : монографія. Чернівці : Технодрук, 2018. 415 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/628>.

7. Вишневецька С. В. Методологія науки трудового права : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2018. 168 с.

8. Дрозд О. Ю. Співвідношення норм трудового та адміністративного права при регулюванні проходження державної служби в Україні : монографія. Дніпро, 2016. 420 с.

9. Занфірова Т. А. Проблеми правового забезпечення свободи праці в Україні : монографія. Харків : Золота миля, 2018. 496 с.

10. Зеленський В. М. Правове регулювання припинення трудових правовідносин в Україні: проблеми теорії та практики : монографія. Київ : Кандиба Т. П., 2021. 593 с.

11. Зубрицький М. І. Правове регулювання відносин у сфері юридичної відповідальності державних службовців в Україні: теорія та практика : монографія. Харків : Константа, 2018. 461 с.

12. Ільч Л. М. Структурні трансформації транзитивного ринку праці України : монографія. Київ : Видавничий дім «Алерта», 2017. 608 с.

13. Кайда Н. Я. Проблеми адаптації трудового законодавства України до законодавства ЄС : монографія. Харків : ЦУЛ, 2020. 360 с.

14. Карпушова О. В. Правове регулювання праці суддів в Україні та країнах Європейського Союзу: теорія, практика, проблеми : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 424 с. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/13862>.

15. Костюк В. Л. Правосуб'єктність у трудовому праві: проблеми теорії та практики : монографія. Київ : Карпенко В. М., 2012. 464 с.

16. Костюченко О. Є. Реалізація соціального призначення трудового права в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. 392 с.

17. Коваль С. В. Відповідальність за порушення трудового законодавства та оплати праці. *Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій* : колективна монографія / за заг. ред. Л. О. Мармуль. Херсон : Айлант, 2019. С.152–163.

18. Коротких А. Ю. Юридична відповідальність державних службовців за трудовим законодавством України: теорія, практика, проблеми : монографія. Харків : Константа, 2019. 420 с. URL: <http://openarchive.nure.ua/handle/document/10637>.

19. Костюченко О. Є. Реалізація соціального призначення трудового права в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. 391 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/458/3_Realizacija_socialnogo_priznachennja_mono_vnutri.pdf.

20. Кравченко І. М. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку виявленої невідповідності працівника займаній посаді або виконуваних робіт : монографія. Северодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2018. 176 с.

21. Краснов Є. В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України : монографія. Одеса : Фенікс, 2012. 178 с.

22. Ланченко Є. О. Формування системи соціально-трудова відносин у аграрному секторі економіки : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 556 с. URL: http://dglb.nubip.edu.ua/bitstream/123456789/6109/1/Mon_Formuvannja_sis_STV_u_AS_E_2019_Lanchenko.pdf.

23. Лук'янчиков О. М. Правове регулювання матеріальної відповідальності роботодавця : монографія. Харків : Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, 2019. 254 с.

24. Луцюк П. С. Сучасна парадигма юридичної відповідальності у трудовому праві України : монографія. Харків : У справі, 2017. 502 с.

25. Любчик О. А. Кодифікація трудового законодавства України : монографія. Харків : Константа, 2017. 420с.
26. Лях І. О. Проблеми теорії і практики запровадження інституту медіації у трудовому праві : монографія. Харків : Панов А. М., 2020. 374 с.
27. Мельник К. Ю. Проблеми юридичних гарантій трудових прав працівників при укладенні, зміні та розірванні трудового договору : монографія. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 240 с.
28. Міжнародно-правове та національне регулювання реалізації прав у сфері праці: теоретико-прикладні проблеми : колект. монографія / Н. П. Мокрицька, Р. Я. Бутинська та ін. ; за заг. ред. М. С. Долинської. Львів : Галицька видавнича спілка, 2021. 312 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4037/1/_red_Maket_monografii_na_31.05_осн.pdf.
29. Наньєва М. І. Укладення трудового договору за законодавством України та окремих зарубіжних країн : монографія. Київ : Видавничий дім «Фенікс», 2018. 202 с.
30. Обушенко Н. М. Проблеми теорії та практики систематизації трудового законодавства : монографія. Харків : Панов А. М., 2020. 427 с.
31. Панасюк О. Т. Аксиологические аспекты трудового права : монографія. Киев : Алерта, Правова єдність, 2018. 96 с. (Серія «Сучасне трудове право»).
32. Панченко М. В. Теорія забезпечення гідної праці державних службовців України : монографія. Харків : ПромАрт, 2019. 440 с.
33. Радь О. І. Нормативні акти судової влади як джерела трудового права України : монографія. Львів : Вид-во Тараса Сороки, 2017. 174 с.
34. Рим О. М. Трудове право Європейського Союзу : монографія. Львів : Галич-Прес, 2020. 596 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/353076069_Trudove_pravo_Evropskogo_Souzu_monografiaf.
35. Реалізація норм трудового права: проблеми теорії та практики : монографія / Я. В. Сімутіна, Г. А. Трунова, Н. М. Хуторян, М. М. Шумило та ін. ; ред. Я. В. Сімутіної. Київ : Людмила, 2020. 276 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/528/1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
36. Розвиток трудового потенціалу як складова соціальної безпеки України : монографія / С. В. Вишновецька, М. І. Іншин, В. Л. Костюк, І. С. Сахарук та ін. ; за ред. М. І. Іншина, І. С. Сахарук. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 544 с.
37. Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону : монографія / Н. В. Павліха, І. О. Цимбалюк, О. В. Уніга. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 220 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Iryna-Tymbaliuk-2/publication/359046495_Rozvitok_ta_reguluvanna_rinku_praci_prikordonnogo_regionu/links/62249f88a39db062db8504ad/Rozvitok-ta-reguluvanna-rinku-praci-prikordonnogo-regionu.pdf.
38. Серєда О. Г. Державно-правовий механізм захисту прав працівників в умовах інтеграції України до Європейського Союзу: теорія та практика : монографія / ред. О. М. Нецеретна. Харків : Право, 2018. 469 с. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16671/1/Sereda-2018.pdf>.
39. Сімутіна Я. В. Юридичні факти в механізмі правового регулювання трудових відносин : монографія. Яна Сімутіна. Київ : Ніка-Центр, 2018. 436 с.
40. Сіроха Д. І. Нормотворчість суб'єктів трудового права: проблеми теорії та практики : монографія. Київ : Людмила, 2020. 393 с.

41. Сидоренко А. С. Зловживання правом суб'єктами трудових правовідносин: теоретико-практичне дослідження : монографія. Харків : Право, 2014. 200 с.
42. Теорія трудового права України : монографія / І. М. Якушев та ін. 2-ге вид., змін. і допов. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 727 с.
43. Чанишева Г. І., Дейнека В. М. Примирні процедури вирішення трудових спорів : монографія. Одеса : Фенікс, 2016. 196 с.
44. Чанишева Г. І., Римар І. А. Правове регулювання індивідуальних трудових відносин : монографія. Одеса : Фенікс, 2016. 192 с.
45. Чанишева Г. І., Чанишев Р. І. Право на інформацію за трудовим законодавством України : монографія. Одеса : Фенікс, 2012. 196 с.
46. Швець В. О. Забезпечення стабільності трудових правовідносин: теорія та практика : монографія. Харків : Факт, 2020. 455 с.
47. Шепель І. В. Порядок здійснення державного нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю: новації та зміни. *Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів* : колект. монографія. Херсон, 2020. С. 162–176.
48. Шишлюк В. Р. Припинення трудового договору за законодавством України і Польщі в системі забезпечення економічної безпеки : монографія. Варшава: iScience Sp. z o. o., 2018. 234 с. URL: <https://card-file.ontu.edu.ua/bitstream/123456789/10081/1/Shishlyuk.pdf>.
49. Яковлев О. А. Припинення трудових правовідносин з незалежних від волі їх сторін підстав: актуальні проблеми теорії та практики : монографія. Харків : Право, 2017. 200 с.
50. Яковлев О. А. Фундаментальні проблеми правового регулювання умов праці і встановлення гарантій для працівників : монографія. Харків : Право, 2019. 456 с.

Монографії з права соціального забезпечення

1. Актуальні проблеми забезпечення прав людини у сфері праці та соціального захисту : колективна монографія / Г. І. Чанишева, І. В. Лагутіна, М. В. Сорочишин та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 280 с. URL: <https://jurkniga.ua/contents/aktualni-problemi-zabezpechennya-prav-lyudini-u-sferi-pratsi-i-sotsialnogo-zakhistu.pdf>.
2. Бориченко К. В. Юридичний механізм забезпечення права на соціальний захист: проблеми теорії та практики. Одеса : Фенікс, 2019. 552 с.
3. Бурка А. В. Соціальне забезпечення осіб, які постраждали внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання : монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 254 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/598>.
4. Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні: сучасний стан та стратегія розвитку : монографія / С. М. Прилипка, О. М. Ярошенко, Т. А. Занфірова, Я. А. Аркатов. Харків : Право, 2017. 208 с.
5. Козуб І. Г. Правове регулювання праці осіб зі зниженою працездатністю : монографія. Чернівці, 2010. 152 с.

6. Клименко А. Л. Стандарти і гарантії соціального забезпечення: міжнародно-правовий і вітчизняний контекст : монографія, присвяч. 25-річчю Харків. нац. ун-ту внутріш. справ. Харків : Юрайт, 2019. 176 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6575/Miznarodno%20pravovi%20stansarti_Klymenko%20A_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
7. Корнілова О. В. Медична допомога як вид соціального забезпечення. Одеса : Фенікс, 2021. 214 с.
8. Кримінально-правова охорона соціального та пенсійного страхування : монографія / В. С. Кошевський та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 154 с.
9. Кучма О. Л., Сіньова Л. М. Допомоги як вид соціального забезпечення за законодавством України : монографія. Київ : Освіта України, 2018. 252 с.
10. Ланченко Є. О. Формування системи соціально-трудових відносин у аграрному секторі економіки : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 556 с. URL: http://dglib.nubip.edu.ua/bitstream/123456789/6109/1/Mon_Formuvannja_sis_STV_u_AS_E_2019_Lanchenko.pdf.
11. Медвідь А. О. Соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей в Україні : монографія. Одеса : Фенікс, 2016. 198 с.
12. Пенсійні правовідносини в Україні : монографія / Н. М. Хуторян, Я. В. Сімутіна, М. М. Шумило та ін. Київ : Юридична думка, 2013. 276 с.
13. Правові проблеми пенсійного забезпечення в Україні : монографія / Н. М. Хуторян, Я. В. Сімутіна, М. М. Шумило та ін. Київ : Ін Юре, 2012. 540 с.
14. Савчин М. В., Менджул М. В., Рогач О. Я. Захист прав внутрішньо переміщених осіб : монографія. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2018. 268 с.
15. Савчин М. В., Менджул М. В., Рогач О. Я. Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспекти : монографія. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2017. 348 с.
16. Соціальний захист населення України : монографія / І. Ф. Гнибіденко, М. В. Кравченко, О. Р. Новікова та ін. ; за ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. Київ : НАДУ, 2009. 184 с.
17. Тарасенко В. С. Правове забезпечення соціального захисту дітей-інвалідів в Україні : монографія. Одеса : Фенікс, 2008. 156 с.
18. Терзі О. О. Концепція адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я : монографія. 2-ге вид., стереотип. Київ, Одеса : Фенікс, 2021. 368 с.
19. Халецька А. А. Соціальний захист населення в Україні: теорія та практика державного управління : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2010. 430 с.
20. Хуторян Н. М., Сімутіна Я. В., Шумило М. М. Правові проблеми трудового та пенсійного законодавства України в контексті євроінтеграції : монографія. Харків : Право, 2018. 256 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/446/3_Pravovi_problemi_trudovogopesijnogo_vnutri.pdf.
21. Чорненький В. І. Конституційно-правовий статус осіб з інвалідністю в Україні : монографія. Харків : Право, 2017. 232 с.
22. Шалієвська Л. І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави : монографія. Львів : Растр-7, 2020. 196 с.
23. Шумило М. М. Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2016. 680 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.
2. Міжнародна організація праці (International Labour Organization). URL: <http://www.ilo.org/>.
3. Міністерство соціальної політики України. URL: www.mlsp.gov.ua.
4. Пенсійний фонд України. URL: www.pfu.gov.ua/.
5. Державна служба України з питань праці. URL: <http://dsp.gov.ua/>.
6. Національна служба посередництва і примирення. URL: <http://www.nspp.gov.ua/>.
7. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.
8. Конституційний Суд України. URL: <http://www.ccu.gov.ua/>.
9. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/>.
10. Сайти з каталогами електронних книг:
 - 1) Світ книг. URL: http://mirknig.com/knigi/nauka_ucheba/.
 - 2) Т. Академічна та спеціальна література. URL: https://www.twirpx.com/files/science/#files_science_law.
 - 3) Підручники онлайн. URL: www.textbooks.net.ua.
 - 4) JuristOFF. Бібліотека юриста: підручники, книги, конспекти лекцій з юриспруденції. URL: <https://juristoff.com/resyrsi/biblioteka>.
11. Сайти з каталогами електронних статей у періодичних виданнях:
 - 1) Бібліотека. Криворізький державний педагогічний університет. URL: <https://kdpu.edu.ua/biblioteka/resursy/fond/1800-elektronni-versii-periodychnykh-vydan.html>.
 - 2) Info Pressa. URL: <http://www.info-prensa.com/>.
 - 3) Law Ukraine. URL: <http://lawukraine.com>.
12. Список фахових українських журналів у вільному доступі:
 - 1) Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. URL: <http://apnl.dnu.in.ua/arkhiv>;
 - 2) Актуальні проблеми держави і права. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/4174>;
URL: <http://apdp.in.ua/index.php/arkhiv-nomerov.html>;
 - 3) Актуальні проблеми політики. URL: <http://app.nuoua.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>;
 - 4) Ампаро. URL: <https://law.journalsofznu.zp.ua/archives>;
 - 5) Аналітично-порівняльне правознавство. URL: <http://app-journal.in.ua/s/arkhiv>;
 - 6) Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-law/issue/archive>;
 - 7) Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. URL: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archives>;
 - 8) Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. (Серія: Юридичні науки). URL: <https://juris.vernadskyjournals.in.ua/archive>;

- 9) Держава та регіони. (Серія: Право).
URL: <http://law.stateandregions.zp.ua/avtoram>;
- 10) Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. URL: <http://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/issue/archive>;
- 11) Журнал східноєвропейського права.
URL: <http://easternlaw.com.ua/uk/category/arkhiv-nomerov>;
- 12) Київський часопис права.
URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/issue/archive>;
- 13) Медичне право.
URL: <http://medicallaw.org.ua/zhurnal-medychne-pravo/arkhiv-zhurnalu/>;
- 14) Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».
(Серія: Юридичні науки).
URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/archive/archive-of-issues-pravo>;
- 15) Науковий вісник публічного та приватного права.
URL: <http://nvppp.in.ua/index.php/arkhiv>;
- 16) Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.
(Серія: Юриспруденція).
URL: <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>;
- 17) Науковий вісник Ужгородського національного університету.
(Серія: Право). URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/s/arkhiv>;
- 18) Науковий вісник Херсонського державного університету. (Серія: Юридичні науки). URL: <http://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/issue/archive>;
- 19) Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. (Серія 18: Право).
URL: <https://chasopys.law.npu.kiev.ua/archives>;
- 20) Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.
(Серія економічна. Серія юридична). URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/issue/archive>;
- 21) Наукові інновації та передові технології.
URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/issue/archive>;
- 22) Наукові перспективи.
URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/issue/archive>;
- 23) Нове українське право.
URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/issue/archive>;
- 24) Південноукраїнський правничий часопис.
URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/arkhiv>;
- 25) Підприємництво, господарство і право.
URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/index.php/arkhiv>;
- 26) Правова позиція.
URL: <http://www.legalposition.umsf.in.ua/arkhiv-nomeriv>;
- 27) Правовий часопис Донбасу. URL: <https://ljd.dnuvs.in.ua/arkhiv-nomeriv/>;
- 28) Правові горизонти. URL: <https://legalhorizons.com.ua/uk/archive>;
- 29) Правові новели. URL: <http://legalnovels.in.ua/archive>;
- 30) Право і суспільство. URL: <http://pravoisuspilstvo.org.ua/index.php/arkhiv>;
- 31) Право та державне управління.
URL: <http://pdu-journal.kpu.zp.ua/avtoram>;

- 32) Право України. URL: <https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/all/>;
- 33) Право.ua. URL: <http://pravo.unesco-socio.in.ua/archive/>;
- 34) Прикарпатський юридичний вісник.
URL: <http://pjuv.nuoua.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>;
- 35) Часопис цивілістики. URL: <http://clj.nuoua.od.ua/arkhiv-nomerov>;
- 36) Юридичний бюлетень. URL: <http://lawbulletin.oduvs.od.ua/arkhiv>;
- 37) Юридичний вісник.
URL: <http://yurvisnyk.in.ua/index.php/arkhiv-nomerov.html>;
- 38) Юридичний науковий електронний журнал.
URL: <http://lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>;
- 39) Baltic Journal of Legal and Social Sciences.
URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/bjlss/issue/archive>;
- 40) Customs Scientific Journal. URL: <http://csj.umsf.in.ua/arkhiv-nomeriv>;
- 41) KELM (Knowledge, Education, Law, Management).
URL: <http://kelmczasopisma.com/ua>;
- 42) Law. State. Technology.
URL: <http://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/issue/archive>;
- 43) PNAP. Scientific Journal of Polonia University.
URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/issue/archive>;
- 44) ReOS. Recht der Osteuropäischen Staaten (Право країн східної Європи).
URL: <http://www.reos.uni-goettingen.de/?pageid=158>;
- 45) Juris Europensis Scientia.
URL: <http://jes.nuoua.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>;
- 46) Jurnalul juridicnational: teorie și practică.
URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/index.php/zhurnaly>.

ДОДАТОК Б
(обов'язковий)

Зразок оформлення титульного аркушу курсової роботи

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
Кафедра адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки

_____ (П. І. П/б студента (-ки))

КУРСОВА РОБОТА

з _____
(назва дисципліни)

на тему

« _____ »
_____»

_____ курс, група _____

Науковий керівник:

_____ (посада, вчене звання, науковий ступінь, П. І. П/б)

Робота подана
на кафедру
«__» _____ 20__ р.

Робота допущена
до захисту
«__» _____ 20__ р.
Науковий керівник:

Робота захищена
з оцінкою
_____ 20__ р.
Голова комісії

_____ (підпис) _____ (П. І. П/б)

Члени комісії:

_____ (підпис) _____ (П. І. П/б)

Суми – 20__
(рік)

ДОДАТОК В
(обов'язковий)

Бланк рецензії на курсову роботу

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
Кафедра адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки

РЕЦЕНЗІЯ НА КУРСОВУ РОБОТУ

З дисципліни _____
(назва навчальної дисципліни)

На тему « _____ »

Студента (-ки) _____
(П. І. П/б)

Група _____, курс _____, форма навчання _____

Зміст рецензії

Характеристики, критерії оцінювання й вимоги до курсової роботи	Відповідність вимогам (позначати необхідне)				Максимальна кількість балів (за 100-бальною шкалою)	Кількість балів
	Повна	Достатня	Часткова	Невідповідність		
1. Відповідність наповнення структурних розділів роботи темі та змісту					5	
2. Якість оформлення (зокрема, правильність оформлення шрифту, відступів, полів, посилань на джерела, таблиць, списку використаних джерел, додатків, дотримання граматичних і стилістичних правил)					5	
3. Обґрунтування актуальності проблематики теми, визначення мети й завдань виконання роботи, об'єкта та предмета дослідження					5	
4. Уміння застосування наукових методів дослідження, логічно мислити					5	

5. Ступінь самостійності роботи, повнота розкриття теми та проведеного аналізу використаних джерел					7	
6. Рівень використання наукової літератури, законодавства з теми, практики його застосування та інших джерел інформації					7	
7. Новизна й оригінальність ідей, наявність власних коментарів до основних теоретичних понять теми					8	
8. Уміння доводити, робити обґрунтовані висновки як по тексту, так і в кінцевому підсумку, наявність висновків у розділах та підрозділах роботи					8	
Усього					50	

Загальний висновок із роботи

Тема розкрита повністю / достатньо / частково / недостатньо.

Робота відповідає вимогам повністю / загалом / частково / не відповідає вимогам.

Студентом (-кою) всебічно досліджено / загалом досліджено / поверхнево досліджено / здійснено спробу дослідити

Позитивним є те, що звернена увага на

Але в роботі є такі недоліки:

До захисту допускається / допускається за умови доопрацювання недоліків / не допускається.

Повторний висновок для незарахованих курсових робіт

Робота допускається до захисту / не допускається до захисту

Оцінка за перевірку роботи

Рецензент

(дата)

(підпис)

(наук. ступінь, вчене звання, П. І. П/б)

ВИСНОВОК КОМІСІЇ НА КУРСОВУ РОБОТУ

Характеристики, критерії оцінювання й вимоги до курсової роботи	Відповідність вимогам (позначати необхідне)				Максимальна кількість балів (за 50-бальною шкалою)	Кількість балів
	Повна	Достатня	Часткова	Невідповідність		
1. Наявна наукова публікація будь-якого виду, що відповідає заявленій тематиці					10	
2. Логічно структурована доповідь до курсової роботи					10	
3. Наявна мультимедійна презентація доповіді до курсової роботи					10	
4. Доведення до комісії основних обґрунтованих одержаних теоретичних і практичних результатів					10	
5. Чіткість формулювання відповіді на запитання й відповідність відповіді поставленому запитанню					10	
Усього					50	

Оцінка за захист роботи

Члени комісії

_____	_____	_____
<i>(дата)</i>	<i>(підпис)</i>	<i>(наук. ступінь, вчене звання, П. І. П/б)</i>
_____	_____	_____
<i>(дата)</i>	<i>(підпис)</i>	<i>(наук. ступінь, вчене звання, П. І. П/б)</i>
_____	_____	_____
<i>(дата)</i>	<i>(підпис)</i>	<i>(наук. ступінь, вчене звання, П. І. П/б)</i>

ДОДАТОК Г
(обов'язковий)

Бланк протоколу перевірки курсової роботи на плагіат

Шаблон за версією 02
Затверджено наказом ректора
№0513-І від 05.07.2019 р.

ПРОТОКОЛ ПЕРЕВІРКИ РОБОТИ НА ПЛАГІАТ

Заявляю, що я ознайомився (-лась) із повним Звітом подібності, згенерованим Системою щодо роботи (додається):

Автор: _____

Назва роботи: _____

Науковий керівник: _____

Підрозділ: _____

(кафедра, факультет (інститут), навчальна група (для осіб, які навчаються))

Тип роботи: _____

*(кваліфікаційна робота, дисертація, підручник, посібник,
монографія, стаття, тези, звіт НДР тощо)*

StrikePlagiarism		Unicheck	
КП 1		Оригінальність	
КП 2		Подібність	
Тривога / Білі знаки	/		

Особа, відповідальна за перевірку: _____
(відповідно до п. 5.1 Положення)

Після проведеного мною аналізу Звіту подібності, констатую таке:

- запозичення, виявлені в роботі, оформлені коректно й не мають ознак плагіату;
- виявлені в роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи й відсутності самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання;
- виявлені в роботі запозичення є недобросовісними та мають ознаки плагіату або вона містить навмисні спотворення тексту, що свідчать про спроби приховування недобросовісних запозичень.

Опис ухваленого рішення

(П. І. Пб особи, відповідальної за перевірку)

(підпис)

_____ 201_ р.

PLAGIARISM CHECKING PROTOCOL

I declare that the full Similarity report generated by the Plagiarism Detection System regarding the work has been studied:

Author: _____

Work title: _____

Advisor: _____

Department: _____

(name of the faculty (institute), department, number of the group)

Document type: _____

(qualification paper, dissertation, textbook, monograph, article, abstracts, etc.)

StrikePlagiarism		Unicheck	
SC 1		Originality	
SC 2		Matches	
Alert/White signs	/		

Person responsible for checking: _____

According to the Similarity report analysis, I state the following:

the mentions of others' ideas or results in the work are conscientious and have no signs of plagiarism;

the mentions of others' ideas or results in the work have no signs of plagiarism, but their excessive quantity raises doubts in the relation of value of the work and the lack of independence of its author. In this connection, this work has to be reedited;

the mentions of others' ideas or results in the work are unconscionable and have signs of plagiarism, or it contains the deliberate distortions of the text, indicating attempts to conceal the unfair borrowings.

Justification

(Person responsible for checking)

(Signature)

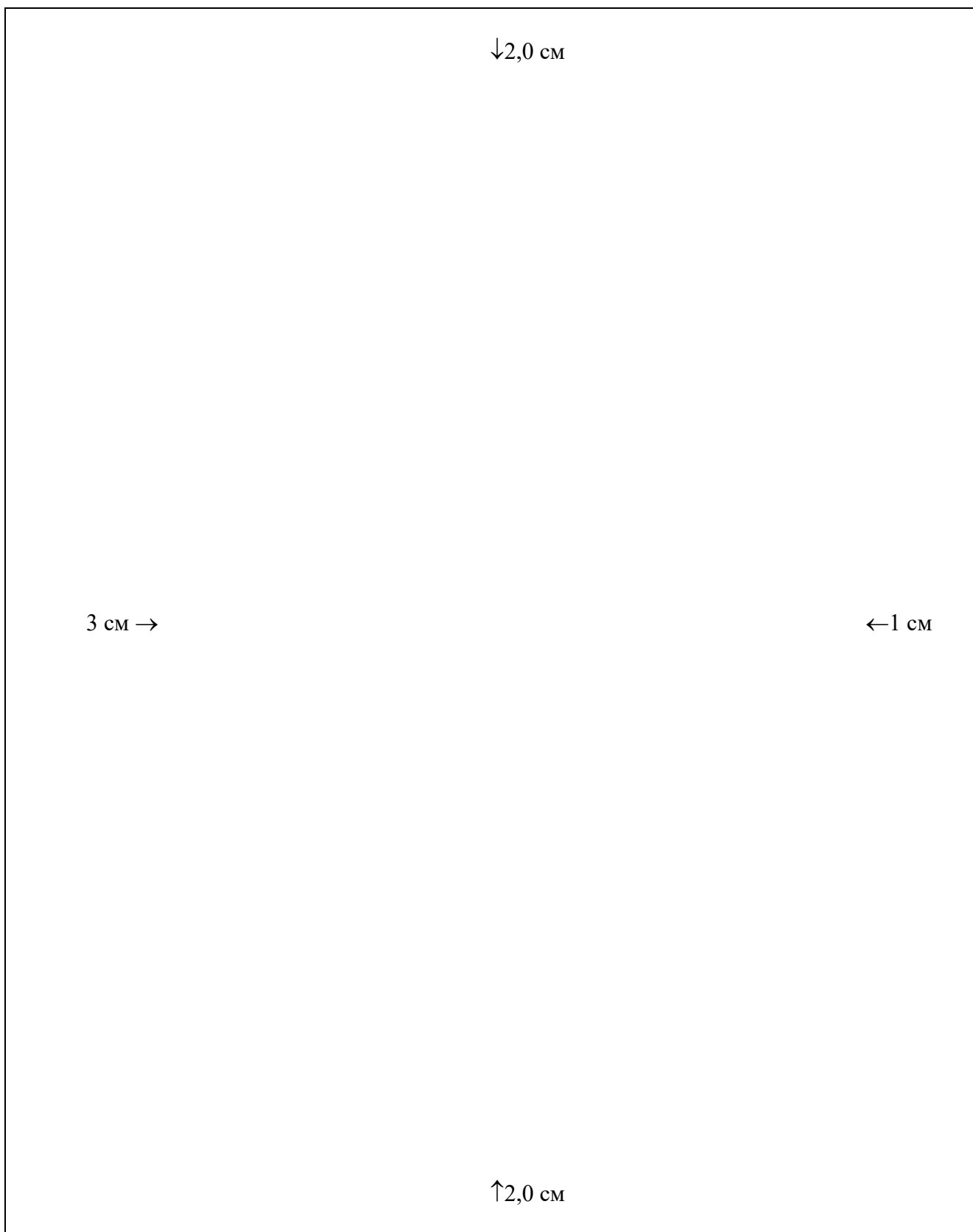
_____ 201__ year

ДОДАТОК Д
(обов'язковий)
Приклад оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Поняття та ознаки пенсійних правовідносин	5
Розділ 2. Структура пенсійних правовідносин	9
2.1. Суб'єкти пенсійних правовідносин.....	9
2.2. Об'єкт пенсійних правовідносин.....	14
2.3. Зміст пенсійних правовідносин.....	19
Розділ 3. Підстави виникнення, зміни та припинення Пенсійних правовідносин	22
Розділ 4. Прогнозування вдосконалення Правового регулювання пенсійних відносин	26
4.1 Зарубіжний досвід правового регулювання пенсійних відносин у провідних країнах світу.....	26
4.2 Перспективи приведення пенсійного законодавства України до міжнародних стандартів у сфері правового регулювання пенсійних відносин.....	31
Висновки	36
Список використаних джерел	39
Додатки	44

ДОДАТОК Е
(обов'язковий)
Зразок оформлення сторінки

ДОДАТОК Ж
(обов'язковий)

Приклади оформлення списку використаних джерел

Книга одного автора	<p>Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ «ПВК» «Десна», 2016. 692 с.</p> <p>Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Особлива частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ «ПВК» «Десна», 2018. 1 092 с.</p> <p>Шумило М. М. Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2016. 680 с.</p>
Книга двох авторів	<p>Синчук С. М., Буряк В. Я. Право соціального забезпечення України : навчальний посібник / за ред. С. М. Синчук. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, ККО, 2003. 306 с.</p>
Книга трьох і чотирьох авторів	<p>Ярошенко О. М., Прилипко С. М., Слюсар А. М. Пенсійне забезпечення : підручник (Гриф МОН України). 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2017. 308 с.</p> <p>Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Занфірова Т. А., Аркатов Я. А. Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні: сучасний стан та стратегія розвитку : монографія. Харків : Право, 2017. 208 с.</p>
Книга п'яти й більше авторів <i>(якщо автори зазначені на титульному аркуші)</i>	<p>Кошевський В. С., Воробей П. А., Колб О. Г., Савченко А. В., Семенюк О. О. Кримінально-правова охорона соціального та пенсійного страхування : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 154 с.</p>
Книга п'яти та більше авторів <i>(якщо автори зазначені на звороті титульного аркуша)</i>	<p>Правові проблеми трудового та пенсійного законодавства України в контексті євроінтеграції : монографія / Н. М. Хуторян та ін. ; відп. ред. Н. М. Хуторян ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Харків : Право, 2018. 255 с. С. 188–209.</p> <p>Право соціального забезпечення : підручник / О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І. А. Ветухова та ін. ; за заг. ред. О. М. Ярошенка. Харків : Право, 2019. 376 с.</p>
Книга, видана без автора	<p>Право на пенсію та його реалізація за сучасним законодавством України : довідник / наук. ред. Н. М. Хуторян, М. М. Шумило. Київ : Юридична думка, 2012. 208 с.</p>
Тематичні збірники, матеріали конференцій	<p>Шлапко Т. В. Окремі проблеми застосування пенсійного законодавства при повторному огляді інваліда. <i>Сучасний вимір держави і права</i> : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, Україна, 20–21 травня 2016 р.). Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 111–114.</p>
Словники, довідники	<p>Україна у цифрах 2018: статистичний довідник / відп. за випуск О. А. Вишнеvsька ; Держ. служба України. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 43 с.</p> <p>Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений / под ред. Л. И. Скворцова. 27-е изд., испр. Москва : Мир и образование, Астрель, Оникс. 2012. 736 с.</p>
Законодавчі й нормативні	<p>Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV. URL: http://zakon.</p>

документи	<p>rada.gov.ua/laws/show/1058-15#n576 (дата звернення: 30.09.2020).</p> <p>Питання медико-соціальної експертизи : постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 р. № 1317. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-п (дата звернення: 30.09.2020).</p>
Дисертації	<p>Прилипко С. М. Предмет права соціального забезпечення : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.05 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2007. 382 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>Чернявська Г. П. Процедурні правовідносини соціального забезпечення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2014. 19 с.</p> <p>Яковлева Г. О. Суб'єкти права соціального забезпечення : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2019. 44 с.</p>
Складова частина книги	<p>Шумило М. М. Значення рішень Європейського суду з прав людини та Верховного суду України в процесі адаптації пенсійного законодавства України до європейських стандартів. <i>Правові проблеми трудового та пенсійного законодавства України в контексті євроінтеграції</i> : монографія / Н. М. Хуторян та ін. ; відп. ред. Н. М. Хуторян ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Харків: Право, 2018. С. 188–209.</p>
Стаття з газети чи журналу	<p>Шлапко Т. В. Пенсія по інвалідності: умови призначення за солідарною системою та їх удосконалення. <i>Науковий вісник Херсонського державного університету</i>. 2016. № 2. Том 1. С. 176–181.</p> <p>Рошканюк В. М. Процедурні та процесуальні правовідносини у праві соціального забезпечення. <i>Науковий вісник Ужгородського національного університету</i>. 2014. № 25. С. 107–110.</p>
Багатотомний документ	<p>Юридична енциклопедія : у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана. Київ : Укр. енцикл., 1998–2004. Т. 1: А–Г. 1998. 672 с.</p>
Електронні ресурси	<p>Бородкін М. В. Підстави виникнення правовідносин із недержавного пенсійного забезпечення. <i>Прикарпатський юридичний вісник</i>. 2017. № 5. С. 119–123. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v5_2017/30.pdf (дата звернення: 30.09.2020).</p> <p>Проект Соціального кодексу – «старі» закони у новій обкладинці. <i>Асоціація міст України</i>. URL: http://www.auc.org.ua/news/proekt-sotsialnogo-kodeksu-%E2%80%93-%C2%ABstari%C2%BB-zakoni-u-novii-obkladintsi (дата звернення: 30.01.2023).</p>

Електронне навчальне видання

Методичні вказівки
до виконання курсових робіт
із дисципліни **«Сучасні проблеми трудового права
та права соціального забезпечення»**
для студентів спеціальності 081 *«Право»*
освітнього ступеня «магістр»
усіх форм навчання

Відповідальний за випуск О. В. Ільченко
Редактор О. В. Федяй
Комп'ютерне верстання Т. В. Шлапко

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 10,23. Обл.-вид. арк. 8,49.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.